ТАКО ЈЕ БЕСЕДИЛА УНИЈА

КЊИГА ЈЕ ПОСВЕЋЕНА
ПРОСЛАВИ
20 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА
УНИЈЕ СИНДИКАТА ПРОСВЕТНИХ
РАДНИКА СРБИЈЕ

УНИЈА СИНДИКАТА ПРОСВЕТНИХ
РАДНИКА СРБИЈЕ

ТАКО ЈЕ БЕСЕДИЛА УНИЈА

јун 2019.

Издавач
Унија синдиката просветних радника Србије

За издавача
Јасна Јанковић, председник УСПРС

Одговорни уредник
Драган Матијевић

Технички уредник
Драгана Југовић Луковић

Лектор
Ђорђе Трофим

Корице
Зоран Јуреш

Штампа
Атеље ЈУРЕШ Чачак

Тираж
500

ISBN 978-86-80592-05-3

20 ГОДИНА
УНИЈЕ СИНДИКАТА ПРОСВЕТНИХ
РАДНИКА СРБИЈЕ

ТАКО ЈЕ БЕСЕДИЛА УНИЈА

Приредио
Драган Матијевић

Београд 2019

С А Д Р Ж А Ј

7
Предговор

13
У ПОЧЕТКУ БЕШЕ РЕЧ

33
И БИ РЕЧ

Добрила Гмизић Беба 35
Милош Мрдак 40
Милош Галетин 43
Љубомир Протић 46
Емил Каменов 51
Јасмина Вуји 55
Срећко Албић 60
Драган Матијевић 61
Александар Липковски 65
Јован Павловић 68
Богдан Пауновић 71
Радослав Словић 74
Владимир Милићевић 77
Слободан Николић 80
Бранко Павловић 86
Владимир Димитријевић 94
Миодраг Скробоња 97
Леонардо Ердељи 100
Јасна Јанковић 103
Милан Селаковић 111
Петар Станојловић 114

Ђорђе Петровић 119

ПРЕДГОВОР

„Сачуваће се у људима дирљива успомена
на мисао која није постала стварност.
И зачудо, то је најлепше
од свега што човјек може да учини:
да покуша и да не успије".

Меша Селимовић

Када неко удружење, нека организација или заједница у оваквој Србији и у оваквом времену траје двадесет година, онда се то граничи са невероватним, немогућим и са чудом. Свакако, ту не мислим на друштво за заштиту белоглавог супа, шарених лептира или љубитеља Барбике. То су друштвено толико бенигна удружења да за њих не знају чак ни њихови чланови. Друга је ствар када се ради о социјално хиперактивним организацијама као што је Унија синдиката просветних радника Србије. Због те хиперактивности она је веома често у фокусу јавне пажње и стална мета политике и власти. А и како не би била. За ових 20 година постојања Унија је организовала преко 200 малих и великих штрајкова и на десетине протеста, јавних скупова, трибина. За ових 20 година сменило се десетак министара просвете Србије и против сваког смо штрајковали, осим против Љиље Чолић и то, не зато што је била (само) добар министар, већ зато што је кратко била министар – тек неколико месеци. И сасвим је природно да је таква организација предмет интересовања сваке власти, политике, служби – ових и оних, јавности, медија. И углавном јој нико није баш наклоњен: једни зато што не воле штрајкове и протесте

и друштвена таласања, а други што би исто урадили, али сами то не могу, или не смеју. Ни једни ни други се не питају шта ли је то толико важно за шта се ови људи тако упорно и истрајно боре, већ питају: чији ли су, ко то стоји иза њих, ко ли их плаћа? А ваљда знају да је наша плата већ одавно на небесима или можда само у рукама оних који су ту територију привремено запосели.

Књига пред вама нема за циљ да се бави двадесетогодишњом прошлошћу постојања Уније као друштвеног и историјског феномена. Тај посао препустићемо неком долазећем, много озбиљнијем и стручнијем истраживачу. Њена тема јесте Унија, али оно што је предмет вољења или обожавања иначе је изван сваког чисто профано-историјског домашаја. Књига је више један омаж, одавање почасти времену и људима који су у њему здушно учествовали. А то време је у ствари невреме за српско образовање и борба за његово очување. У време када се све растакало, распадало, разглабало, делило под фирмом транзиције, европеизације, реформације ми смо желели да прибирамо, састављамо и сачувамо оно шо је у српском образовању представљало оно највредније – његову душу, његову суштину: квалитетно образовање, достојанство позива, ауторитет учитеља, аутономија школе. То је добра традиција и то треба да остане део традиције.

Књига је подељена на две тематске целине. Први део говори о посебности и различитости Уније у односу на све друге организације, посебно оне синдикалне. Јер Унија је одавно превазишла себе као синдикат у традиционалном смислу те речи као организације која се бори за социјална и материјална права запослених. Превазишла је себе и као строго еснафско удружење које се бори само за интерес своје професије. Превазишла, али се тога није одрекла, све је то још дубоко у темељима Уније. Она је постала стожер интелектуалног окупљања знаменитих људи и академског света не само из Србије, већ и из Европе, који покушавају да промишљају савремени свет и епоху кроз призму културе, науке и образовања. Сви они у Унији виде духовну и реалну – физичку снагу која на том плану може нешто или допринети или изменити. Можда је то управо разлог зашто је данас Унија највећи и најуважаванији синдикат у Србији, не само међу просветним синдикатима, већ синдикатима уопште.

Други део књиге сачињен је од 22 беседе за 20 година постојања Уније. То су беседе изговорене различитим поводима и на различитим местима. Свима им је заједничко што говоре о томе у каквом се стању налази образовање у Србији данас и евентуално о начинима како да се то стање измени. Јер лепе беседе су као летњи поветарац који свима прија, али га нико не примећује. Хтели смо да буду примећене и запамћене као сведоци једног времена (епохе). Уосталом, лепота говора, дубина мисли и ведрина духа, врлине су које би требало да поседује сваки прави учитељ. У исто време, то је прича о речима, што и јесте смисао ове књиге, а које су на срећу или на жалост, једино и најјаче оружје Уније. Кажу да реч има снагу мача, али то је случај само када је реч у „рукама" снажних, јаких, моћних. У нашим рукама речи су тек онај трн којим песник ружу и себе брани од света, чекајући још један пораз од тог истог света. Наша снага није у речима, већ у вери у њих, вери у моћ речи, вери да ће реч поново постати логос, а логос ум, а ум ред, принцип коме ће све бити подређено – космос.

На многаја љета Унијо! Чекамо твоје нове годишњице.

Реч уредника

У ПОЧЕТКУ БЕШЕ РЕЧ

У ПОЧЕТКУ БЕШЕ РЕЧ

У Речи беше живот и живот беше видело људима. Реч која сече као мач, речи као пчеле, истовремено и мед и жаока, речи треба мерити, а не бројати, реч и гвоздена врата отвара, реч као птица, једном изговорена, не може се вратити…

У овом разлабављеном систему постојања и образовања, немамо ми ништа друго до речи. А баш на њу су се окомили они који до своје речи не држе. Устремили се да смисао обесмисле, да се нашом муком поносе, да нам не остане ништа, па ни реч. Труде се да понизе нашу борбу, наше циљеве и нас саме. Нападају баш они који би први и пре свих требало да знају да се човек веже за реч. А не знају, не умеју, не слушају! Они који се не држе речи, нама држе предавање о речи!

После речи, долази светло, после логоса долази луча! После нас, доћи ће други. А до њих, других, ми ћемо бити чувари и речи и ватре. Унија синдиката просветних радника Србије, не да да се обесмисли реч!

Све је кроз Њу постало и без Ње ништа није постало, што је постало!

Речима-мачевима, сложно и достојанствено! Првих 20 година је за нама! Идемо даље!

1. ПРОТЕСТИ

На десетине, чак, стотине штрајкова, за ових 20 година, пратили су и протести. Били смо на Тргу Николе Пашића, на Тргу Републике, испред Министарства просвете, испред Министарства државне управе и локалне самоуправе, а најчешће на углу Кнеза

„Рушење просвете Србија без будућности"

Милоша и Немањине, испред Владе Републике Србије. Мењале су се власти, обећања остајала иста, а чланови Уније синдиката просветних радника Србије су своје разлоге за протест имали, ево већ пуне две деценије. И како написа неко на транспаренту, на једном од протеста у Београду „Било да су на власти жути или плави, просвети се црно пише!" И Унија и власт имали своје недодирнуте путеве и они се неким чудом нису мењали, без обзира на владајуће партије. Ми смо били доследни, то нам је, на крају крајева и обележје струке, а сви они?

Урушавање школства тек ћемо видети кроз деценије пред нама. Остаћемо без младих и образованих људи. Постаћемо земља полуписмених стараца. Коме то одговара?

Грађанима Србије, свакако не. Постоји ли неки шири план? Све више верујем да постоји и да у њему нема места за добре државне школе. На крају ће се школовати они који имају новац. Почело је урушавањем факултета, а сада се спушта по дубини

школске пирамиде. На све то смо упорно упозоравали. Све то смо јасно сагледавали. А на бројним протестима, јавно иступали. Остаће забележено да се нисмо бојали никога и ничега.

Ево списка неких од великих и важних штрајкова

- Од децембра 1996. до марта 1997. године тромесечна потпуна обустава наставе у целој Србији.
- Од 7. до 13. марта 2001. године, сви синдикати. Учествовало је 1.312 школа, од тога 401 школа Уније.
- Од 17. до 20. фебруара 2003. године, сви синдикати. Учествовало 1114 школа, од чега 372 из Уније.
- Од 1. септембра до 12. октобра 2005. 42 дана. Само Унија са 375 школа
- 18. октобра 2005. године једнодневна обустава због подршке Обреновачкој гимназији. Само Унија, 121 школа.
- Од 3. априла до 12. маја 2006. године сукцесивни штрајк упозорења: један час у првој недељи, два часа у другој, до потпуне обуставе у последњој недељи. Само Унија са 338 школа.
- Од 19. новембра до 12. децембра 2007. године сви синдикати, 1690 школа, од којих 519 из Уније.
- Мај 2010. једнодневна обустава због подршке Пожаревачкој гимназији, само Унија. Само Унија 365 школа.
- Септембар 2010. једнодневни штрајк са митингом на Тргу Николе Пашића, само Унија, 436 школа.
- Од 28. јануара до 1. априла 2011. године штрајк Уније, Независност и СПРС, што потпуна обустава, што „законски штрајк". Учествовало преко 400 школа Уније.
- 1. септембар 2014. једнодневни штрајк са протестом на Тргу Николе Пашића.
- 17. новембар 2014. „Велики штрајк" са обезбеђеним минимумом процеса, једносатних, једнодневних које су организовале разним поводима поједине школе, градови, округи, све под покровитељством Уније.

2. ТРИБИНЕ

Тешко је набројати све градове у којима смо правили трибине, свакако би било лакше поменути оне у којима нисмо. Овај начин рада, неопходан је у нашем синдикалном послу, чак и данас када је дигитализација узела маха. Наших 20 година обележило је говорење у разним просторима, о различитим темама, са многим људима…

Одговарало се и на пријатна и на непријатна питања, путовало десетине и стотине хиљада километара, дању, ноћу, по снегу, киши, у свакојаким, углавном старим, аутомобилима. Увек су и сви имали потребу да дођу до сваког коме смо потребни, до онога ко жели да пита или макар само упозна, чланове најужег руководства организације.

Сати, дани, недеље и месеци проведени су на путу, на точковима, по српским друмовима и градовима. Градовима великим

и малим, младим и старим, турским и Милошевим, бучним и тихим. Довољно различитим, а ипак толико сличним да се могу назвати Унијиним домом.

Алексинац, Апатин, Аранђеловац, Бачка Паланка, Београд, Бечеј, Бор, Брус, Ваљево, Врање, Врбас, Врњачка Бања, Вршац, Горњи Милановац, Зајечар, Зрењанин, Ивањица, Јагодина, Кикинда, Крагујевац, Краљево, Крушевац, Лазаревац, Лесковац, Лозница, Неготин, Ниш, Нови Кнежевац, Нова Варош, Нови Бечеј, Нови Пазар, Нови Сад, Параћин, Пожаревац, Пожега, Пријепоље, Прибој, Прокупље, Рума, Сента, Смедерево, Смедеревска Паланка, Сокобања, Сомбор, Сремска Митровица, Ужице, Чачак, Шабац… и свуда смо били као код своје куће.

3. ЕМИСИЈЕ

Како то обично бива, све велике идеје, рађају се случајно. Тако смо се игром неке животне згоде, после више од 15 година срели са публицистом Небојшом Вуковићем. Тада смо дошли до закључка да бисмо могли да позиционирамо Унију и на начин на који то нико до сада није радио, кроз сопствену телевизијску емисију. О томе смо причали у септембру, а прву емисију снимили смо и приказали 28. октобра 2016. године. Тако је настао наш аутохтони медијски производ „Просвета има реч". Продуцент и кум, Небојша Вуковић, од тада је постао и пријатељ који не само да организује снимање шпице и монтира емисије, договара промену термина, сачекује госте и домаћине, већ, упорно снима и одговор на питање „Да ли и зашто верујемо у образовање?" Поносни смо на то што смо својој струци и на овакав начин дали могућност да се покаже, наметне, одбрани, препозна и заузме

место које јој припада. Емитовани смо на „Коперникус телевизији", четвртком у 19.00 часова, са репризним термином, суботом у 8.00 часова.

Да бисмо дуже трајали, јер све термине емисија сами смо плаћали, помогао нам је „Завод за уџбенике" па ево прилике да се захвалимо директору Драгољубу Којчићу и нашој дивној Татјани Карацин који су у нама препознали искрене просветне борце и прегаоце.

Од 9. емисије, Јасна Јанковић је постала, не само уредник, већ и водитељ, сценограф, костимограф серијала „Просвета има реч".

Захваљујемо се и Радију 2М, његовом власнику Милану Миленковићу који нам је широм отворио врата свог радио дома, када више нисмо могли да финансирамо телевизијске емисије.

Угостили смо неке од највећих просветних умова Србије. Председника Националног просветног савета, проф. др Александра Липковског, проф. др Владимира Никитовића, проф. др Ивана Дојчиновића, проф. др Слободана Рељића, проф. др Ивана Ивића, проф. др Момчила Павловића. Питали смо шта нам је чинити министра просвете, Младена Шарчевића и бившу помоћницу министра просвете за предшколско и основно образовање, Жељану Радојичић Лукић.

Демистификовали много локалних, а општих проблема о којима су говориле наше колегинице и колеге, новинари и деца. Делили савете психолога и правника, будили заспали српски живаљ из страшне апатије која нас може коштати опстанка. Трајали смо до Нове 2018. године. У око 80 емисија. Отворили смо непребројиво много тема, разоткрили болна просветна питања, упознали јавност са великим образовним недоумицама, радили за запослене од предшколаца до факултета и јуначки се држали у нечему што никоме од нас није била, нити је постала, струка.

4. УНИЈАДЕ, ПЕСНИЧЕЊЕ, ЛИКОВНЕ КОЛОНИЈЕ И ИЗЛОЖБЕ

Двадесетогодишњицу Уније СПРС обележили су 17. спортски сусрети. Назвали смо их Унијаде. Замишљене су као својеврстан team bulding, манифестација стицања нових искустава, дружења и неговања здравих стилова живота. Показало се да овакви и слични догађаји, јачају структуру организације. Колегинице и колеге из свих крајева земље боље се упознају и касније сарађују на најразличитије начине.

У последњих неколико година, паралелно са спортским активностима, тече и програм обука, културних и уметничких радионица, тако да су спортски сусрети прерасли у дружења свих оних који имају умећа.

Оно на шта је ова генерација посебно поносна јесу две врсте уметничких активности. „Песничење" (такмичење у говорењу

поезије, коме је инспиратор и кум, Драган Матијевић) и ликовна колонија која сваке године привлачи све више пажње колегиница и колега – сликара. Тиме смо обухватили и оне који на другачији начин виде свет око нас, литерарне душе, сликарске ствараоце које инспиришу и људи и природа. Говорење поезије сваке године привлачи огромну пажњу, такмичарског је карактера, а у жирију су увек професори књижевности. Правилима није ограничено да ли ће такмичар говорити своју или туђу поезију.

У Врњачкој Бањи, ове, 2019. године, отишли смо и корак даље, па смо у паузи чекања резултата, уприличили књижевни перформанс нашег друга и колеге Милоша Галетина из Новог Бечеја. Што се тиче ликовних радова, идеја је да све оно што је већ насликано од 2016. године, једнога дана буде продајна изложба у хуманитарне сврхе. Да би се видело шта је урађено, свака Унијада завршава се изложбом уметничких радова.

5. ИЗДАВАШТВО

„Из старих фресака нова туга вее,
Ништа није пропало, кад пропало све је!”

Тако смо се ми, као у овим стиховима Рајка Петрова Нога, у свом издаваштву рађали попут феникса када су сви мислили да више немамо ни тема, ни снаге, ни мотива да штампамо књиге. О новцу, да и не причам јер све наше акције, финансирају се од чланарине наших чланова. И не, не разумеју сви зашто је наше издаваштво важно. И не, не схватају да то није наша жеља да будемо уникатни, јер такви јесмо још од 1999. године, већ да су у питању решења за скоро све проблеме који се, као непремостиви представљају, од стране оних којима је посао да имају решење за проблеме. На жалост, наше просветне власти имају проблеме за сва наша решења.

1. **Зашто је добро бити члан УСПРС, Трећа конференција Уније СПРС, 2006. године,** тиме је почела наша издавачка делатност. Ово је био зборник обавезе и права, како чланова, тако и руководства свих нивоа синдикалних организација.
2. **Бела књига о реформи школства, 2006. година** „нуди читав низ сведочења институција и појединца који излажу разлоге због којих би једна неприпремљена и нашем поднебљу непримерена реформа била штетна, са несагледивим последицама по будућност школства и деце".
3. **Унија СПРС, 10 успешних година, 2009. година** „Унија је једини изворни синдикат просветних радника који није настао вољом политике или лидерске амбиције… Унија је

најборбенији синдикат просветних радника, јер синдикалне акције одређује интерес просвете, а не појединаца… Унија је далеко од политике и политичара. Сви њени лидери, док су у Унији, морају заборавити на своје политичке симпатије."

4. **Критика Закона о основама система образовања о васпитања, 2009. година** „Да би критика била и компетентна и свеобухватна неопходно је да у њој учествују људи који су заинтересовани за функционисање овог Закона, људи од струке, практичари... Зато смо одлучили да на тему Закона пишу наставници, директори школа, педагози, правници, родитељи, начелници школских управа, синдикалци..."
5. **Програм за стабилан образовни систем у Србији, 2010. година** „Упркос многим недоумицама у српском образовању, макар једна ствар је сасвим извесна, школство у Србији је у дубокој кризи… Унија СПРС ће наставити да се бори за стабилан образовни систем, јер има свест о томе да је образовање носећи стуб на коме почива свако озбиљно друштво и да само образован народ има право на будућност."
6. **Образовање у Србији данас, 2010. година** „Прво, да ли у Србији данас уопште постоји свест о значају образовања за друштво и у којој мери оно одређује развоја друштва и државе? Друго, да ли имамо свет о томе у каквом се положају данас налази српско школство и у којој мери такав положај одређује његов квалитет? Треће, постоји ли излаз из „тамног вилајета" српског образовања и куда воде ти путеви?"
7. **Ко и како вреднује образовање у Србији, 2013. година** „Овога пута просветне власти подигле су праву буру незадовољства Правилником о екстерној евалуацији и стручном усавршавању. Унији је то био довољан разлог да организује окупљање у Равном гају, 22. и 23. децембра 2012. године, са темом још једног исхитреног, недореченог, трапаво изведеног, чак и језички нејасног, пројекта".

8. **Приручник за тумачење колективног уговора, 2013. године** „Захваљујемо се аутору госпођи Славици Ђорђевић на овом необично важном штиву, које ће свакако помоћи нашим колегама да повољније и лакше решавају радно-правне проблеме којих је бременит образовни систем Србије".
9. **Колико коштају илузије, 2014. година** „Унија СПРС организовала је 1.7.2013. године, научни скуп под називом „Либерализација образовања у Србији" чији је циљ био да се стручна и шира јавност упозна са неизвесностима, недоумицама, проблемима и замкама пред којима се налази образовање у времену глобалне економске кризе, суочене са демографским пропадањем нације у друштву које поништава традиционални систем вредности, са неолибералном економијом која сваку делатност и појаву, па и знање, претвара у робу."
10. **Велики штрајк просветних радника Србије, 2016. година** „Ниједна професија у Србији се није са толико упорности и истрајности одупирала свеколиким транзиционим променама, као што је наставничка. О томе сведоче бројни штрајкови у претходне две деценије. Ипак, највећим се сматра овај који је трајао од новембра 2014. до краја априла 2015. године. Великом штрајку сви тадашњи руководиоци УСПРС посветили су себе, све своје физичке и умне могућности, као и капацитете саме Уније. Остао нам је утисак и осећај да смо заустављени надомак циља."
11. **Лаж епохе или школа у либералном кључу, 2017. година** „Мој циљ је да укажем да смо сви таоци елите, која из крајње личних интереса на овим просторима продаје депласиране англосаксонске идеје које су штетне по наш интегритет, одрживост и будућност", Јован Павловић.
12. **Да се не заборави, 2017. година** „Књига је посвећена двадесетогодишњици постојања Синдиката образовања Чачак, јер њоме желимо да од нестајања – заборава, одбранимо једно време које сведочи о неким драгоценим људима, који су, бранећи достојанство свог позива, бранили један систем вредности, једну епоху, један народ."
13. **Под маском слободе, неолиберално разарање образовања, 2018. година** „Гост скупа о неолибералном капитализму, 9.12.2017. године био је Диего Фузаро, млади и угледни италијански философ, чија је књига „Европа не постоји", привукла пажњу интелектуалне средине. Европска унија није истинска Европа, јер Европа јесте плуралитет култура и језика, архипелаг разлика. Европљани смо, тврди Фузаро, само у оног мери у којој смо Италијани, Шпанци, Французи…"
14. **Лечење Епикуром, хедонизам у служби етике, 2018. година** „У делу које је пред нама Дијего Фузаро, италијански супер-стар филозофије данашњице, континуирано препоручује Епикура „коперниканским обртом" који је извео јер је филозофску пажњу преусмерио са објекта према субјекту и његовом животу. А једини циљ живота јесте постизање среће преко мира у души. Дакле, највеће добро јесте живот. Истина о свету и боговима занима нас само уколико допушта да је срећа могућа."
15. **Тако је беседила Унија, 2019. година,** уникатна је збирка беседа говорених током двадесет година постојања организације. Ово је сећање на прошло време, дивне људе, велике духовне раскрснице и храбре борце из Уније синдиката просветних радника Србије.

6. НАУЧНИ СКУПОВИ И ОКРУГЛИ СТОЛОВИ

Тешко би се могло одговорити на питање шта је старије, кокошка или јаје, па тако не знамо да ли су научни скупови испровоцирали Унијино издаваштво или је било обрнуто. Свакако је то била прилика да о проблемима образовања у Србији компетентно и јавно говоре они који су за судбину образовања непо-

средно заинтересовани. Сваки од наведених скупова покушао је да одговори на (најмање) три питања.

Прво, да ли у Србији данас уопште постоји свест о значају образовања за друштво и у којој мери оно одређује развој друштва и државе? Друго, да ли имамо свест о томе у каквом се положају данас налази српско школство и у којој мери такав положај одређује његов квалитет? И треће, али не мање важно, постоји ли излаз из „тамног вилајета" српског образовања и куда воде ти путеви? За све ове године одговори су усложњавани, без неког посебног решења и без обзира на власт која је била у држави. Ми смо, пак, остајали на својим чврстим становиштима, без компримиса, јер једино тако смо могли сачувати оно што смо наследили, а то је визија да се образовање може побољшати и да је стабилан образовни систем, достижан.

Ево када смо се и са којим темама окупљали:

1. **„Образовање у Србији – реалност и перспектива"** 25. и 26. децембра 2009. године
2. **„Ко и како вреднује образовање у Србији",** 22. и 23. децембра 2012. године
3. **„Либерализација образовања у Србији",** 1. јула 2013. године
4. **„Дуално образовање – изазови и одговори",** 19. новембра 2016. године
5. **„Неолиберално разарање образовања",** 9. децембра 2017. године.

Чињеница да је Унија СПРС постала центар око кога се окупља интелектуална елита овог народа, као и то да смо нашли сродну душу у једном модерном италијанском филозофу, Дијегу Фузару, говори да смо своје квалитете и идеје наметнули правим људима, у правом светлу и у реалном времену.

7. САЈМОВИ

Нешто што је приликом формирања Уније СПРС било равно научној фантастици, остварило нам се и 2017. и 2018. године. На Сајму образовања, у оквиру Сајма књига, самостално смо излагали своја издања, представљали и промовисали књиге, ширили своју мисао, да образовање у Србији буде тамо где и припада, на врху државних приоритета.

8. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Истина је да ни у ближем, ни у даљем окружењу нисмо могли наћи синдикат попут нашег. То пре свега због тога што се нико није оволико тврдоглаво, а без партијског приступа, јогунио и борио. То, међутим, не значи да од синдикалних колега немамо

шта да научимо. Боравак у Словенији, године 2012. био је врло продуктиван јер се из њега изродила Унијина верзија платних група и разреда, по словеначком моделу.

Најпродуктивнија међународна сарадња почела је са турским синдикатом Egitim bir sen, на чијим скуповима смо, од 2017. до 2019. године, видели и научили много тога када је у питању организација синдиката, могућности развоја, повезаност мањих у веће целине, а пре свега се повезали са преко 40 земаља, који су, попут нас, у те две године боравили у Анкари и Истамбулу. Овај турски синдикат има милион људи, у 18 грана, од којих је пола милиона у просветној секцији.

Да ли због свега овога или још по нечега, тек Унија је данас највећи и најутицајнији синдикат у области образовања у Србији. У свом саставу има 763 школе (од 1.800, колико их је у Србији) и око 30.000 чланова (од око 100.000 запослених у просвети).

Дакле, снага за сваки респект, ко поштовати зна.

И БИ РЕЧ

Добрила Гмизић Беба

ПРОСВЕТА НЕКАД И САД

Добрила Гмизић

Поштоване колеге и колегинице, част ми је што могу данас да се обратим вама, представницима многобројних школа, вама, представницима просвете, те огромне светлости у овој тами примитивизма, простоте, обмане, залуђивања, лажних обећања, неодговорности, похлепе и арчења.

Србија тавори у мраку духовне, људске и материјалне беде. На политичкој сцени смењују се ситни људи жељни власти и новца, а девиза им је: ШТО ЛОШИЈЕ ШКОЛСТВО, ТО ВИШЕ РОБОВА. Не хају они да је добро образовање најплеменитија државна економија, да је будућност у рукама просвете, нити за свевремену Доситејеву поруку: „Нема горих људи од оних који се противе просвети и образовању. Такви би и сунце угасили."

Прогласили су наше школство лошим и старомодним, не иде кажу у корак са светом и временом. Свуд су се појавиле карикатуре традиционалних професора. Они су строги, они су досадни. Они само предају и траже ред, рад и дисциплину. И тако испаде да ништа не ваља, да све, баш све треба мењати. Али нисмо кренули сопственим путем образовања, већ кренусмо да се угледамо на разне белосветске моделе. Фински модел ћемо зачинити не-

мачким, па спаковати у швајцарски целофан са англосаксонском машницом.

Са министром просвете Гашом Кнежевић кренуше реформе, а његови наследници наставише његовим светим стопама. Изређаше се разни пројекти, а силне паре завршише у џеповима душебрижника и реформатора српске просвете, као и белосветских саветника. А нас ево на дну друштвене лествице, понижени, омаловажени и обесправљени. Узели су нам оно најдрагоценије, достојанство и поштовање, а некад смо их имали.

Полуписмени, или жаргонски речено, обучени на брзака, млате нам штапом изнад глава и утерују нас у ред, под претњом да ћемо остати без посла. Буди циркузант на часу, забављач, улагује се ђацима, играј се са њима јер до знања се долази тако да они не примете да уче, а не слушањем наставе. Ако је нешто тешко, мора да усвоје без труда, јер у супротном, изаћи ће са траумама из школе. Изгледа да је „игра царица" и темељ квалитетног образовања. Све тековине, сва достигнућа и прогрес, сва велика имена, настала су вероватно тако што су се играли у школи, без рада, самоодрицања, идеала, слушања и поштовања.

Они „обучени на брзака" заменили су некадашње саветнике, образоване и компетентне људе за посао који су обављали. Они су нам организовали бесплатне семинаре, а сада знамо како то изгледа. Посећивали су наше часове, са њима смо се саветовали и размењивали искуства.

Ови данас који никад и нису били у настави или су побегли из ње, дају себи за право да нас уче како да волимо ђаке, како да им се обраћамо, тероришу нас кад дамо јединицу, уче нас да не будемо дискриминатори над децом, да је инклузија дивна и хумана ствар, без обзира на то што та деца пате и назадују. Инклузију сматрам белосветском и опште светским лицемерством.

При вредновању рада школе примењују метод цинкарења. Родитељи треба да цинкаре нас, а ми своје колеге, ученици нас, наравно објективно без пристрасности.

Пре доласка ових „издресираних и на брзину обучених", дотерују се школе, гланцају, сиротиња и беда се сакривају постерима, цртежима и многобројним, често позајмљеним саксијама цвећа. Несрећни просветари, забринути за своју егзистенцију често нису ни свесни да тиме не сакривају своју срамоту, већ срамоту оних који су на власти, као и срамоту Гашину, Обрадовићеву, Вербићеву и тако редом.

У крађи нашег достојанства велику улогу одиграло је и увођење нових дисциплинских мера и срозавање критеријума оцењивања на које смо буквално натерани. Ученици добише сва права, а ми остадосмо обесправљени. Разбахатили се ученици, а са њима често и њихови родитељи, урлају, прете, а по потреби, а може и за опкладу, шамарају професоре. Некада би за такво дело ученик изгубио право на школовање. Данас ће, евентуално, бити пребачен у другу школу, наравно само уз сагласност родитеља.

Породице су разорене, деца препуштена нама да се сналазимо како знамо и умемо, па смо тако на свом послу не само наставници, већ и дадиље, психијатри, медицинске и социјални радници, а при том сатерани у мишију рупу, увек у страху да у том свом несебичном давању негде не погрешимо и не будемо јавно жигосани печатом лошег професора.

Поменућу и начин запошљавања који је некада био правичнији. Поштовала се дужина чекања на бироу, ранг-листа била је доступна свима. Непоштовање те листе завршавало се судским процесом. Данас, нажалост директори, као партијски послушници имају коначну реч. Дуги низ година синдикат улаже напоре да се избори против те неправде и деспотије политичара који такву околност користе да би имали што више поданика и што више гласача.

Било би ми жао када бих пропустила прилику да се овим путем захвалим свим представницима Владе, као и нашем премијеру (тако воли да га ословљавају) што нас увек усреће својим мудрим избором министара просвете. Као мађионичар зеца из шешира, тако они маестрално извлаче из анонимности „високо-

образоване и способне експерте" који су добро неупућени у функционисање и проблеме просвете. А они као добри министри све нас разумеју, али не схватају, цене нас али омаловажавају, потписање споразума игноришу, затрпавају нас непотребном администрацијом, кажњавају кад штрајкујемо, па и добронамерно јавно критикују. А сви су велики креатори и иноватори просвете, доносиоци мудрих идеја. Управо сада, ето нам најважнијег проблема у просвети, нешто досад невиђено и нечувено. О томе брује сви медији, паметни паметују по емисијама – то су ђачке униформе. Шта са њима добијамо? Кажу, код ученика ћемо добити осећај припадности, сакриће се и социјалне разлике, а сакриће се ваљда и срамотна истина ко игра главну улогу у формирању личности младих у Србији. Ученице више неће личите на бивше кафанске певачице потекле из муља аморала, а сада велике естрадне звезде и присне пријатељице политичара и бизнисмена. Да, док су ђаци у униформама, заборавићу зашто нам млади налазе узоре у вулгарним, простим и необразованим људима. Заборавићемо и ко им то лансира и уз чији благослов. Да, сакрићемо, али тај огроман проблем, ту тешку болест униформама нећемо излечити нити сакрити социјалне разлике. Али хајде, бавићемо се униформама, реализовати у пет школа, а онда заборавити као да никада није било речи о томе. Браво министре! Учинили сте велику ствар за спрску просвету.

Као професор књижевности не могу, а да се не запитам, зашто су нам из читанке протерали родољубиве и социјалне текстове великих писаца, оста тек по нека песма. Некада смо своје ученике учили да воле своју домовину, љубе свој народ и писмо, да поштењем чувају свој образ, да негују доброчинство и пријатељства. А они су нам писали прелепе и надахнуте писмене радове о својој отаџбини. Учили смо их шта је то социјална неправда и неједнакост. А данас смо затрпани љубавним, њиховом узрасту неприлагођеним текстовима. Па зар да нам родољубље замре. Учили смо их да чувају своје тековине, сваку стопу, ове нама једне, једине земље, али, ево, лоши и квази ђаци у бесцење

распродаше наше родне њиве, родна и богата поља, винограде, фабрике и руднике.

Поштоване колеге, плате су нам мизерне, семинаре сами плаћамо, платних разреда нема, путни трошкови касне по неколико месеци, нема заштите просветног радника, у друштву смо маргинализовани. Зато морамо да се држимо заједно и будно чувамо снагу нашег синдикат, да имамо срчаност и доследност наших Чачана, да верујемо у поштење и памет ових људи, на челу синдиката.

Чувајмо и бранимо част нашег честитог и узвишеног позива. Нека то буде наш идеал. Не сумњајмо у себе, јер сумња не води до циља и успеха. Будимо светионици нашој младости. Отворимо им видике, негујмо у њима љубав према знању и образовању. Градимо од њих људе који ће Србију извући из мрака и нестајања, а надахнуће налазимо у величини овог нашег светог позива.

Живела просвета и срећна вам слава!

Београд, 27. јануар 2016.

Добрила Гмизић Беба је професор књижевности у Сремској Митровици.

Милош Мрдак

ВРАТА

Милош Мрдак

Има врата која лепа реч не може да откључа. Има иза тих врата људи којима дата реч, обећање, договор и потпис не значе ништа. Данас смо испред тих врата. Али, има и оних који су спремни и одлучни да бране реч, јер од речи живе. Оних који бране професију и њено достојанство, достојанство професије наставника. На многим местима смо је часно одбранили.

Бројни успеси наших такмичара у свету, ученика и студената, је одбрана наше професије. Успеси наших научника широм света су такође наша одбрана. Бројни успеси на многим пољима ових људи који се данас налазе овде и још безброј њих који нису дошли, је одбрана достојанства професије. Бранили смо је и на судовима и одбранили. Само овде нисмо. Само овде, међу зидовима не успевамо да одбранимо своје вредности и достојанство.

И, тако, већ три деценије, драге колеге, пиштаљка ми је поред књиге и оловке постала обавезно наставно средство. Управо толико обилазим тргове и улице градова са пиштаљкама чији језик сви добро знају и разумеју. И, како би рекао један епски певач: „Шест лета код државе мајке не заради на ноге опанке". Ето, толико на својим плећима носим терет неправде заједно са теретом живота.

Пре неколико година, нажалост, на овом истом месту окупило се хиљаде нас који смо до тад трпели, слушали, извршавали и аминовали. Ево нас опет! Довела нас мука и неправда коју нам наносите. Исписали сте срамне странице историје просвете. Највећи штрајк у историји просвете. Први пут у историји просвете наставници штрајкују глађу, јер им бахати и свемоћни директори одузеше лиценце мимо правде и закона. Да ли је требало да се мрзну и гладују да би правда стигла? Ено их данас, Дике и Петра, са доказима да нису криви, чекају да им ваши директори врате место које им припада.

Неко треба да се стиди, а то нисмо ми. Ево нас, гледамо тамо где сте ви сакривени. Наш образ је чист, отворен, ви свој крије те. Ви обарате погледе, ми немамо разлога. Пре неколико година сам стајао на овом истом месту, гледао сам у ово море мудрих глава и обузимао ме је понос, али опет помешан са тугом и разочарањем. Прође министар са пратњом. Не обрати нам се. Блед, ситан, надмен. Застидех се тог његовог поступка.

Министри, погледајте кроз прозор, испред вас чека и позива и прозива неколико хиљада факултетских диплома и још на десетине хиљада широм Србије. Имамо их и у глави и у руци. И, све су праве! А где су оне лажне? Нажалост, има их, а оне се налазе тамо, код вас. Ту и јесте наша несрећа. Да су праве, ми данас не бисмо били овде. Тамо би седели људи који знају да их цене и поштују, који знају њихову вредност.

Опет смо овде. Нећемо више допустити да нас преваре. Ни данас, као ни до сада, ми нисмо дошли да тражимо било шта. Дошли смо само да узмемо своје, да нам врате оно што сте нам узели. А узимате ли, узимате! Више и не узимате, ви отимате колико год можете! Сачували смо још нешто достојанства, мало храбрости и немерљиво много хуманости. Чекамо правду. А правда, закон и право почивају на постулатима истине. Истина је код нас. Једном ћете морати да се суочите са њом. И, не само то, неко ће морати да одговара за све ово. Не буде ли, ево нас опет!

Ви, закономосци и законописци, нећемо више дозволити да нам на овај начин кројите судбину. Знамо и ми да погрешимо, али нажалост, наше грешке су непоправљиве. Наше грешке су тамо

иза ових зидова испред којих смо се мрзли на цичи зими, пекли се на сунцу и киснули чекајући правду. А, ми вас томе нисмо учили. Учили смо вас правди, хуманости, поштовању. Нисте нас послушали, да јесте ми данас не бисмо били овде. Да, ви сте наша грешка.

Ми децу не можемо учити нити спремати за живот и будућност коју им ви нудите. Зашто? Јер у домовима здравља нема лекара. Где су? Питајте Меркелову кад опет дође. Ону која може без нас, а без које ми не можемо. Па, више је наших стручњака отишло код ње него што је код нас остало, јер у школама нема ђака.

Зашто? Јер се рађање не подстиче са сто или двеста хиљада динара, господо. Обезбедите им сигурну будућност, посао, плату. То је услов. Ваша прича о бољој будућности је празна прича, бајка. У њу више нико не верује, нити има разлога. Ето, говорите нам да је извоз веома лош. Ни то није тачно, ми смо највећи извозници у свету. Извозимо! Ви извозите оно што је највредније, извозите знање, а знање је наш производ.

Да ли смо ми такве среће или несреће, да увек, ама баш увек добијемо министра који је против нас, против оних које треба да штити, брани и помаже. Мислим да је то намерно. Треба се плашити незнања. Они се плаше знања, најјачег оружја. А ми смо наоружани, господо, до зуба. Нема те војске и те силе која нам може одузети оружје. Наше оружје, наш мач је, како рече песник Бећковић, мач уста! Слушаће од сада како он сече.

И да завршим, замахом тог мача, цитирајући нашег великана који је, као и ми стајао пред вама и шибао „мачем уста", а онда био протериван, кажњаван, затваран. Дакле, Домановић: „И министри су, Боже ми опрости, људи као и сви други: једу, пију, спавају, само им мало теже иде до руке да мисле."

Београд, 25. април 2018.

Милош Мрдак је професор књижевности у Катићима – Ивањица.

Милош Галетин

СЛОВО О ДОСТОЈАНСТВУ

Милош Галетин

Позван сам да говорим о достојанству професије. Не о тешком материјалном положају и шиканирању и урушавању, него о нечем духовном. Сећам се свог учитеља Боже Милорадовића. Научио ме је да пишем и рачунам. Да поштујем музику. Држао је тамбурашку секцију и цео ансамбл водио у Сарајево.

Сећам се свог одељенског старешине из основне школе, наставника физике Жарка Батањског. Покојног. Беше човек старога кова, строг и правичан. Научио ме је да поштујем природне науке. У Бечејској гимназији сам учио латински код професора Радована Нићетина и имао – тројку. Но, та је тројка значила да управо добро знам тај језик, али не врло добро и не одлично. Међутим, ја и данас, без подсећања, говорим наизуст, на десетине латинских сентенци, приличан број лексема, познајем основу латинске граматике која је основа читаве романске језичке породице.

На Филозофском факултету, на предмету фонологија ме је дочекао доктор Драгољуб Петровић и питао одакле сам, да би имао у виду којим дијалектом и наречјем говорим. Научио ме је да је глас најмања јединица говора, која нема значење, али уноси разлику у значењу. Они су ме, дакле, уз толике друге, научили

да поштујем управо оне дисциплине, које ми мање леже. Да поштујем институцију школе, која ваља да буде утемељена на разуму и да обликује. Да подиже и да отвара – да води.

Да ли је потребно говорити у шта се данас претвара просвета. Вама који сте дошли – сигурно не! Али треба са овог скупа понети и ширити тај пламен истине и знања, који данас једва тиња – непрестано гашен, понајвише од оних који би требало да га распирују.

Стога бих вас позвао да не одустајете од своје племените мисије и да држите главу изнад воде и да још пружате руке дављеницима у овој духовној бури, која кроз ријалити програме и сличне неподопштине натапа младост, која нам је поверена.

Поздравићу се са вама својом песмом – НА ЧАСУ ИСТОРИЈЕ.

До нових сусрета. До нових победа, јер сваки вид отпора овом бесловесном дивљању, јесте једна врста мале победе, које води – већој!

НА ЧАСУ ИСТОРИЈЕ
(Моши Одаловићу)

Професор стари
У жељи да сведе
Ствари
Прошлости наше;
Погледа љута,
Одједном заћута.
Те се обрати
Деци:
Та храбра бића
Што живот даше
У боју:
Ваши су преци...
Ви сте синови
Лазара, Војина, Југа...
Ви сте наслеђе
Царско...
Ви сте потомци
Обилића...
Ви сте потомци
Обилића...

Београд, 25. април 2018.

Милош Галетин је професор књижевности у Новом Бечеју.

Љубомир Протић

РЕЧ О ВАСПИТАЊУ

Љубомир Протић

Каква је ситуација с васпитањем наших ученика? Да ли смо задовољни васпитањем младих? Ко све утиче на процес васпитања код нас? Каква је одговорност и утицај васпитача на развој будућих генерација?

Поштоване колеге, много оваквих и сличних питања може се поставити пред нас, просветне раднике. За одговоре на та питања нису заинтересовани само просветни радници већ и породице младих, с малом резервом, може се рећи, скоро сви становници наше државе. Природно, ту је и питање свих оваквих питања: какве су перспективе васпитања наших младих и који су путеви ка друштвено оправданом и породично пожељном васпитању наших најдражих?

Потпуно ми је јасно да је за озбиљан одговор на ма које од ових питања потребно много времена (можда и организовање посебних саветовања као што је ово). Ипак желим, надајући се да ћете ми опростити непотпуност, могућу непрецизност, понегде и недовољну промишљеност, да бар покренем тему о васпитању, да укажем на лично сагледавање ситуације и могући пут побољшања.

Полазна основа за размишљање о томе јесте да се сви слажемо да наши млади нису довољно добро васпитани. Не желећи да доказујем нешто очигледно, указао бих вам само на понашање младих: у градском превозу (непоштовање трудница, старијих, болесних); на спортским приредбама (пљење, туче, скандирања, па чак и убиства); у школама (немотивисаност, „смореност", однос према друговима и професорима, туче); у кафићима (дивљање, туче); на радним местима (непоштовање посла и колега, нерад, опет немотивисаност, „смореност")...

Не наводећи даље примере, слободан сам да закључим да је наше заједничко виђење ситуације такво да наше младе генерације нису задовољавајуће васпитане.

Према мом мишљењу, узрока за то има много, али бих навео неке који су, чини ми се, најбитнији.

Шокантна је чињеница да у целом Закону о уџбеницима донесеном у Скупштини Србије 31. августа 2009. године ни у једном члану и ни на једној страни не постоји термин 'васпитање'. Слично томе, ни у Закону о школству донесеном истог дана, ниједан члан није посвећен васпитању. Коментар је потпуно излишан. Не може бити јасније и прецизније одређен став тренутно владајућих структура према васпитању. Дубоко сам убеђен да је мишљење већине грађана Србије о том питању супротно ставу тренутних властодржаца.

На различите начине (телевизија, новине, сајтови, јавни наступи политичара и корумпираних „интелектуалаца", билборди, деловање низа невладиних организација) намеће се вредносни систем у коме су фундаменталне вредности новац, власт и чуда. Мислим да новац и власт не треба да објашњавам, а под чудом подразумевам брз успех у животу, „греб-греб" па мерцедес, кладионице, квизове, Фарму, Великог брата, лото и слично, где су довољни „подзнање" и „поткултура" за огромне награде.

Све то „гарнирано" је лажима, које су после хиљада и хиљада понављања млади усвојили као истине. Набројао бих неколико таквих лажи.

Колумбо који је кренуо ка Индији забуном долази до америчког континента. Људе које тамо види назива Индијанцима. Они се и данас тако зову, иако немају никакве везе са Индијом.

Црни окрепљујући напитак многи називају „турска кафа", иако Турци не пију кафу већ чај.

Европа се (у нашим метеоролошким извештајима) назива „стари континент", иако је стара тачно као и сви остали континенти. При томе је синтагма „нови континент (свет)" резервисана само за Северну Америку, али не и за Централну и Јужну.

У суседној Румунији деловао је „страшни вампир" Дракула, иако је истина да је племић Влад Цепеш био изванредан патриота и борац против Отоманске империје...

... О телевизији на овом скупу не вреди много говорити: убиства (наравно, најмонструознија); агресивни цртани филмови; рекламе и спотови који се муњевито смењују и поступно разарају могућност концентрације младих; фаворизовање људи и идеја страних нашем менталитету и систему вредности.

Свакако да телевизија са Фармом, Великим братом, квизовима или пропагирањима парада поноса заслужује посебно место у једној озбиљној анализи која би се позабавила питањима уништавања традиционалних вредносних система и укодиравања становништву моралног релативизма и оживљавања осавремењене Протагорине мисли: „Ја сам центар света".

Шта чинити у овако описаној, суморној ситуацији? Како обнављати моралне вредности и наћи пут за васпитавање младих? Како изаћи из описаног лавиринта мрачних путева и странпутица?

Пре него што одговорим на ова питања, подсетио бих вас укратко на стару грчку легенду о лавиринту.

На Криту, у Кнососу, у време краља Миноса и његове жене Пасифаје, у лавиринту је било затворено чудовиште Минотаур, који беше човек са главом бика. То чудовиште, које је било син краљице Пасифаје и једног бика, краљ Минос (државши га затвореног у лавиринту) хранио је људским месом. Бацани су му

за исхрану младићи и девојке из Атине који су допремани као данак Атине због казне за убиство Миносовог сина. Херој Тезеј одлучи да убије Минотаура. Јерка краља Миноса, Аријадна (заљубљена у Тезеја), помаже му да реализује намеру. Набавља и даје му мач и канап. Он с мачем и канапом улази у лавиринт, а Аријадна с крајем канапа остаје напољу. Тезеј иде по лавиринту, одмотавајући канап који му помаже да не иде два пута истим ходником. Тако стиже до Минотаура, успева да га убије, а затим, захваљујући канапу, налази излаз из лавиринта и долази до Аријадне, која га чека напољу.

Наши просветни радници налазе се у митској улози Тезеја. Они су у мрачном лавиринту и траже пут до чудовишта које уништава младе људе.

Храбри су и одлучни да се обрачунају са злом. Уз неминован мач, неопходна им је помоћ да би се оријентисали у збрци. Та помоћ не може да буде интерна (из лавиринта), већ екстерна (ван њега). „Логистика" (Аријадна), дакле, налази се физички ван лавиринта, али без сталног садејства Аријадне и Тезеја, Минотаур не може бити убијен.

Ко је Аријадна у нашој анализи и жељи да се васпитање младих побољша?

Одговор на то питање дао бих цитирањем једног текста Љубомира Протића. Тај текст гласи: „Етика говори само о једном, највишем задатку сваког човека. Према томе, може бити говора само о једном, највишем задатку васпитања, као што ми велимо. Изградња моралног карактера је идеал коме се васпитањем тежи и који је васпитање узело себи у задатак. Морални карактер је потпуна сагласност воље и рада са највишим моралним идејама, које су најбоље представљене и изнесене у науци Христовој." Као важно напомињем да овај текст нисам написао ја, већ мој деда Љубомир Протић, познати педагог, пре више од сто година. Ја се само слажем с тим мишљењем. Хришћанство, које се може назвати религијом љубави, у љубави и из љубави изграђује код младих морални карактер и снажну вољу. Западњачка замена

за љубав, толеранција, ни изблиза не може да буде покретачки фактор за правилно изграђивање младих. Толеранција може да буде корисна релативно старијим људима да им помогне да лакше отрпе оно што им се не свиђа.

На крају имам још једну важну напомену. Васпитање и стицање знања нису исте ствари. Не треба поистоветити васпитање и стицање знања (Љубомир Протић, Педагогика, Крагујевац 1899. године, страна 17). Врло је битно да се разликује васпитање од стицања знања. Живи сам сведок да ниједну диференцијалну једначину, у току више од четири деценије рада са њима, нисам решио коришћењем хришћанске науке. Све што сам решио, решио сам методама диференцијалних једначина.

Надам се да је јасно подвучена разлика између образовања и васпитања, као и да су методе квалитетног решавања једног и другог различите.

Чачак, 25. децембар 2009.

Др Љубомир Протић био је професор Математичког факултета у Београду, директор Математичке гимназије и директор Завода за унапређење образовања Републике Србије.

Емил Каменов

ПЕДАГОШКЕ ИСПОВЕСТИ

„Мора да вам много лоше иде када сте се мене сетили"

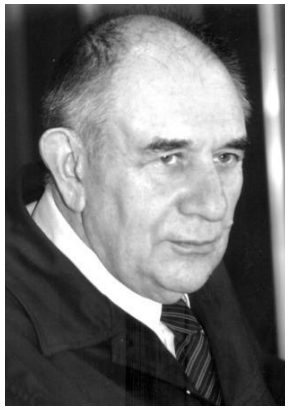

Емил Каменов

Педагогија као наука, у односу на друге, има једну специфичност. То су вредносни ставови које садржи (не бави се само питањем какве ствари јесу, него и какве би требало да буду). То је најуже повезује са идеологијом друштва у коме делује; ако хоће да буде конструктивна (мора да буде конструктивна, јер деструктивна нема смисла), треба да подржи идеологију, а онда ће идеологија надахнути и подржати њу. Међутим, уколико у једној науци има више идеологије, она је мање наука. Проблем научног одређења циља (циљева) васпитања никада није разрешен, а можда га је немогуће, па и непотребно разрешавати методама типичним за науку. Могуће је само спекулисати о смислу и потреби васпитања, али једни људи немају право нити могу другима да одреде животни циљ. Вредносни судови можда могу да се формирају као естетски судови, али губе смисао ако се уважи принцип да се „о укусима не расправља". Наравно, друштвена заједница има права да у општем интересу постави неке оквире и границе, родитељи су ту да „отварају врата", али „дете одлучује кроз која од њих ће да прође". Мени се допала Кершенштајнерова поставка

по којој је педагогија пракса филозофије: филозофија спекулише о смислу (сврси) васпитања и ономе што из њега произлази, а педагогија покушава то да оживотвори у пракси. Том приликом се неки филозофски постулати показују као исправни и могући, а неки као немогући (значи, неисправни). Покушаји социјалиста-утописта да своје идеје о бољем друштву остваре у пракси, добар су пример за то. Не помињем „научни социјализам" који је то могао да буде код Маркса и у његово време. Са идеолошким трњем које су у њега унели његови интерпретатори и корисници, он је престао да буде наука и постао шарена лажа. Ако не и нешто горе.

Читаву ову причу испричао сам да бих педагоге (а тако и себе) бар донекле оправдао због своје „конструктивности" коју је могуће назвати и другачије. Педагогија је дуго била „анцила" идеологије, потрчко политичке врхушке, послушник који иде у комитет по своје мишљење.

Иако о положају педагогије и понашању педагога говорим са извесном индигнацијом, покушавам да за педагоге (рачунам међу њих и себе) нађем објашњење, заправо, оправдање. Или си морао бар донекле да се уклопиш у естаблишмент, или си бивао заустављен у свему, што није карактеристично само за социјалистичко друштво. Свако друштво од просветних радника (педагога поготово) прави послушнике; једна од битних функција просвете јесте да служи за одржавање на власти и репродуковање друштвених слојева. Покушаји да се то измени на крају су се показали као неуспешни.

За разлику од многих, ја сам се бар донекле отимао, донекле критиковао, одступао од линије. То ме је, наравно, прилично коштало: сви моји избори у звање трајали су знатно дуже него код других, веома дуго радио сам без асистента, никада нисам добио ниједно значајније друштвено признање5, нисам примљен у новосадску педагошку академију упркос квалификацијама, покушај да будем изабран за шефа Одсека за педагогију је спречен, никада нисам био у уредништву неког педагошког часописа, предлог Одсека за педагогију да будем биран за звање

„професор емеритус" махинацијом декана никад није прослеђен Универзитету...

Оно што од свег срца замерам педагозима, разумевајући их донекле, али не и праштајући, јесте чињеница да су, изгубивши идеолошку потпору, завукли главе у песак и чекали новог газду. Како се тај није уобличио (осим што су променили терминологију6 и почели да нагињу педоцентризму), педагози су истрајали на мртвој стражи док су им функције и животни простор преузимали надобудни психолози. У свом презиру према свему што је педагошко, рушили су и оно у нашем школству што је било вредно, представљало традицију, темељ који није требало кварити ради имплементације туђих решења која је, још донекле здрави просветни организам — одбацивао. Да све буде горе, у Министарство просвете, и са њиме повезане институције, примани су полустручњаци који данас у кључним доменима просвете имају већи утицај од брзосмењивих министара. Толико их је примљено да у једном тренутку Гашине владавине није било довољно столица за све. Најгоре од свега је што су ти људи, осећајући се инфериорно, искористили власт (које су се незаслужено дочепали) да стручњацима онемогуће сваки приступ Министарству просвете и утицај на збивања у школству. У време социјализма, врхунске позиције јесу дељене више подобнима него способнима, али су онда функционери (под условом да „не таласају" превише) ангажовали људе који су својим радом и знањем то заслужили. Између политике и науке ипак је постојао известан споразум, у обострану корист. Политика је, како рече неко, од стручњака правила пријатеље. Данас имамо појаву да се од пријатеља праве стручњаци...

Оно што се не може опростити средњој генерацији педагога јесте непредузимљивост у ситуацији великих друштвених промена, које су тражиле знање, акцију, интегритет, спремност за борбу. Просвета је практично препуштена непедагозима. Треба само погледати ко њоме управља на прва три нивоа власти, шта ради и шта је по струци, па се уверити да ово запажање почива

на разлозима. Више се нико и не обраћа педагозима за идеје о реформи школског система, а психолози (који су, поред своје улоге „дијагностичара", почели да буду и „терапеути") последњих неколико година одлучују о скоро свим просветним питањима, подражавајући (углавном безуспешно) решења других, развијенијих земаља. Друго нису знали, хтели ни могли. При томе се према педагогији и педагозима односе с ниподаштавањем, незаслуженим, али и заслуженим поменутом непредузимљивошћу. Истовремено међу њима нема полемика, доказивања, свежих идеја. Парадигма целе ситуације јесте јунак нашег времена8, професор који на часовима даје студентима да се наглас читају његова „дела", уз напомену ономе ко чита: „Када наиђеш на реч 'социјалистички', ти читај 'хуманистички'". У суштини се, дакле, мења само фразеологија, дотера се фасада и наставља као до сада. Такво понашање води директно у слепу улицу, на суву грану, у самоуништење9. Ако педагози не стану на чело коренитих, далековидих, мудрих промена у просвети, ускоро ће се поставити питање разлога за њихов опстанак. То питање већ се поставља.

Чачак, 25. децембар 2009.

Др Емил Каменов дугогодишњи је професор предшколске и школске педагогије на Универзитету у Новом Саду.

Јасмина Вујић

АМЕРИЧКА ИСКУСТВА

Јасмина Вујић

Досадашња искуства, када је реч о реформи образовања, указују на поражавајућу чињеницу да после сваке реформе наши студенти знају све мање, због чега је неопходно спознати искуства других земаља, нарочито оних развијених, какве су Сједињене Америчке Државе или земље Европске уније, чије образовне системе неки покушавају да пресликају код нас, без обзира на њихове евидентне мане и погубне последице.

Током претходних година много пута били смо у прилици да чујемо критике на рачун некадашњег образовног система у коме смо се школовали моје колеге и ја. На другој страни, чињеница да велики број оних који су прошли кроз такав систем образовања, у коме су нас научили да мислимо, данас широм света слови за признате стручњаке, на најбољи могући начин оповргава највећи део поменутих критика. Најбоља потврда ове тезе свакако је податак да у компјутерским компанијама у заливу Сан Франциска, познатијем као Силицијумска долина, ради између 200 и 300 стручњака из Србије, од којих многи имају своје компаније. Чињеница да наши инжењери раде у великим компанијама, као на пример у „Гуглу", где их је тренутно више од 30, илуструје квалитет образовања које су стекли у Србији. Зато

све нас који живимо и радимо ван Србије иритира и боли то што се оно што смо понели из Србије, пре свега образовање и знање, систематски уништава.

Када је 2001. године успостављена нова, „демократска" влада, када су почеле реформе и када је Министарство просвете, на чијем се челу налазио Гашо Кнежевић, решило да по сваку цену реформише српски образовни систем у складу с Болоњском декларацијом, многе моје колеге које живе и раде у иностранству и ја узалудно смо упозоравали на негативне последице такве реформе. Том приликом указали смо на то да ми имамо толико професора који раде, буквално, у свим значајним образовним системима у свету, од Аустралије, преко Канаде и САД до Европе. Мој предлог био је да Министарство просвете сазове један форум, што државу нимало не би коштало (будући да већина нас током лета долази у Србију), на коме би свако од нас изнео предности и мане образовног система у коме ради, како нам се не би догодило да уђемо у један овакав значајан процес као што је реформа образовања, а да пре тога нисмо добро изанализирали добре и лоше стране и могуће последице. Нажалост, за овакве сугестије није се имало слуха.

Будући да сам ја прошла кроз онај некадашњи, данас толико критиковани систем образовања, а моја ћерка кроз амерички образовни систем, имала сам прилику да их упоредим и сагледам све њихове мане и врлине.

Када се неко ко је прошао кроз стари систем образовања, какав је био установљен на просторима бивше Југославије, суочи са образовним системом који је на снази у САД, прво што га изненади јесте непостојање класичних учионица у основним школама. Наиме, у школи у коју је ишла моја ћерка, столови у учионици распоређени су тако да по четворо деце седе у групи, док учитељица шета између њих и држи предавање. У просторији током часа влада изузетна бука, јер свако прича са сваким. На моју примедбу да је у таквим условима, када практично нико никога не слуша, немогуће деци пренети било какво знање, добила

сам одговор да је циљ да деца од најмањих ногу науче да раде у тиму и да много тога морају сама да науче и да се организују. Изненадило ме је и становиште, а од кога се у међувремену код њих одустало, да децу не треба дисциплиновати и наметати им вољу било родитеља или професора, већ да она сама треба да одлуче који је то предмет или група предмета којима ће током школовања посветити пажњу и изучавати их. За некога ко је прошао кроз систем образовања какав смо ми имали и који је произвео толики број светски признатих стручњака, то изазива прави шок, јер тешко је поверовати у теорију по којој дете тог узраста, без икакве основе и знања, може само одлучити шта је то што га заиста интересује и за шта ће се школовати.

Када је реч о предметима као што је математика, а којима се код нас посвећује велика пажња, изненађујуће је да деца у америчким основним школама у прва четири разреда раде искључиво четири основне алгебарске операције. За разлику од наше земље, где се неједначине уче у првом разреду основне школе, што такође сматрам претеривањем, у америчким школама деца тек у петом разреду почињу да раде са заградама. Кад је реч о настави матерњег језика, тешко је некоме ко није имао прилику да се упозна с програмима у америчким основним школама, објаснити да се у њиховим школама током прва четири разреда сваке недеље учи десет до петнаест речи, а тек у петом разреду почињу да пишу и раде саставе, док код нас прваци већ после месец или два самостално читају и пишу. И док је за наше ученике у том узрасту незамисливо да не знају шта су именице, заменице, делови реченице... деца у петом разреду америчких школа још увек не уче граматику енглеског језика. Што је још фрапантније — ни у првом разреду средње школе, па сам од професора добила одговор да се она слаже с мојим мишљењем да би граматика требало да се предаје, али се то не ради, што несумњиво осликава државни систем образовања у САД.

Међутим, треба напоменути да се разлике у систему образовања у САД уочавају од државе до државе, па постоје савезне

државе као што је Илиноис, где се много више издваја за просвету и у њима су плате просветних радника више него у неким другим, а самим тим је боље и образовање које деца добијају. Када смо се моја породица и ја преселили у Калифорнију, где се све таксе сливају у главни град Сакраменто и веома мала количина новца враћа у локалне заједнице и школе, ниво знања које деца добијају у школи слободно се може оценити као катастрофалан. Чињеница да су плате у овој савезној држави толико мизерне, па их професори не добијају током распуста, директно се одражава на мотивисаност просветних радника, а самим тим и на квалитет њиховог рада, будући да је највећи део њих принуђен да ради још неки додатан посао како би себи и својим породицама омогућили егзистенцију. Тако се изузетно мали број квалитетних кадрова одлучује да ради у просвети, па наставници физичког васпитања у многим школама као додатни предмет предају математику. Колико се мало из државног буџета издваја за образовање сведочи и пример да, рецимо, наставници хемије, у шта сам лично имала прилику да се уверим, морају из свог џепа да купују хемикалије за огледе, због чега се настава углавном своди на теорију.

* * *

Када говоримо о студирању код нас по напола примењеној Болоњској декларацији, морамо бити свесни чињенице да, мада то овај процес подразумева, није постигнута ефикасност студирања. Такође, имали смо прилику да се уверимо да није подигнут ни квалитет ни ниво знања, заправо, урађено је супротно, тако да, када све то подвргнемо подробној анализи, долазимо до закључка да је разводњено све оно што је било добро у нашем образовном систему, а то што се добило практично не представља ништа. То је и логично, будући да се реформи образовања по Болоњској декларацији приступило без икакве критичке анализе, која треба да одговори на питање да ли је такво нешто уопште

применљиво код нас. Уместо тога, приступило се слепом копирању туђих метода и искустава.

Због тих разлога многи престижни универзитети у Европи, као што су Оксфорд, Кембриџ или Политехничка академија у Паризу, не пристају на модел студирања према Болоњској декларацији, и као кључни аргумент наводе да су они поставили веома високе стандарде студирања и да им не пада на памет да их снижавају. Другим речима, аутономија универзитета у односу на државу и дневну политику представља кључни фактор за изградњу квалитетног система образовања. У противном, прети нам реална опасност да, као што је то случај са америчким системом образовања, фабрикујемо полуобразоване кадрове од којих нико неће имати користи.

Управо због тих разлога многи су спремни да тврде да хармонизација образовања, какву предвиђа Болоњска декларација, за превасходни циљ има рушење јаких и независних националних образовних система, како би се на другој страни уништиле јаке националне елите, без којих ниједна иоле озбиљна држава не може да функционише.

Чачак, 25. децембар 2009.

Др Јасмина Вујић дипломирала је и магистрирала на Електротехничком факултету у Београду. Докторирала је на Мичигенском универзитету у САД. Данас ради као редован професор на Беркли универзитету у Калифорнији и председник је борда декана тог универзитета.

Срећко Албић

НАЈКРАЋА БЕСЕДА

Срећко Албић

У времена она, двехиљадита, водио се мали рат између синдиката просвете, нареченог Министарства и Владе око цене рада и коефицијената по којима се израчунава плата. Након „дугих" убеђивања сви синдикати су пристали да потпишу споразум, осим Уније. Зато је Министар просвете још једном позвао синдикате на разговор. Пре почетка званичног дела састанка представници свих синдиката гракнули су на тадашњег председника Уније професора Срећка Албића. Те, увек сте ви из Уније најпаметнији; те, стално се правите храбри; те, све је то због чланства...

Устаје Срећко Албић и каже:

„Господине министре, у моме селу Трнави постоји обичај да када домаћин позове људе у госте, онда прво веже пашчад".

Чачак, 2000.

Срећко Албић, професор математике у Чачку, био је председник УСПРС од 2000. до 2001. године.

Драган Матијевић

О СТРАХУ

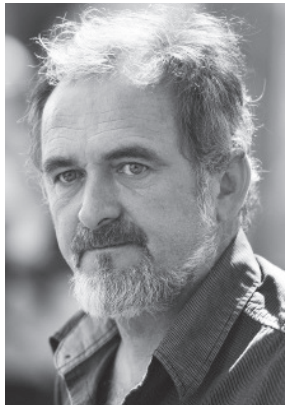

Драган Матијевић

За гесло ове своје беседе изабрао сам мисао Симона Боливара. La libertador, каже овако: „Бог најупорније увек на крају награђује победом." Ово што ћу говорити не односи се на вас који сте овде присутни, већ на оне који веома ретко или готово никад не долазе на ове еснафске скупове, али зато свуда стижу.

Оно што ме интересује у ствари, а свакако и вас, јесте нешто што данас нисмо говорили, јер колеге су у главном све време говорили о односу других према нама, хајде сада да видимо какав је однос нас према нама самима. Има ли и у нашем поступку кривице или заслуге за све ово што нам се догађа или што ће нам се догађати?

У ствари и себи и вама хоћу да поставим питање: Шта се то догађа са нама? Шта се то догађа са српском просветом, односно просветним радницима? Откуд та летаргија, индоленција, равнодушност према овим надолазећим невољама? Покушајмо заједно на то да одговоримо. Ево, напокон прича почиње.

Првог септембра Унија синдиката просветних радника Србије заказала је протестни скуп на Тргу Николе Пашића и један дан потпуне обуставе рада. Мислили смо лагано ће то да прође. Један дан штрајка није ништа опасно. Окупљање на тргу

је у реду, разлози су у реду, људима су ставили руке у џеп, десет посто сваког месеца. Свако разуман би се побунио за то и надали смо се заиста великом одзиву људи. Не лези враже! Шта се догодило? Од шест стотина школа, колико има у Унији, 190 је потпуно обуставило рад и педесет је било у законском штрајку. На Тргу смо планирали негде око 1500 до 2000 људи, било је непуних 1000 људи.

Шта се то у ствари догодило? Сви смо се забринули, запитали, откуда та појава. Пошто ја нисам писао писма мами, одавно и тати, пошто је то модерно, онда сам ја својим колегама написао писмо тражећи од њих одговор само на два питања: Реците ми да ли се слажете са тим да вам одузму десет посто од плате? И друго питање је било: Да ли сте спремни да браните достојанство своје професије?

Након недељу или десетак дана стигли су одговори. Одговор на прво питање који је у ствари реторичко, био је да се они не слажу са тим да им одузму десет посто. Ја сам рекао – Боже, хвала ти још увек смо нормални, јер још увек знамо да је белина бела, а не црна. Какав тријумф памети!

Одговор на друго питање је био катастрофалан. Да ли сте спремни да браните достојанство своје професије? Шта су људи све писали, ја вам не могу испричати: те прошло је време, те није још време, те нису прецизни захтеви, те организација нам је лоша... Један мученик је иступио из синдиката и написао образложење – нећу више да будем у Унији да ме води луди вођа. Мислим, човек је можда био у праву.

И, од све те приче догодило се да су само два града у Србији, то је негде око тридесет школа, били за то да до краја наставе борбу за достојанство образовног система. Све остало су, драге колеге, били изговори иза којих се нешто крило. Шта? Не знам.

Шта смо могли да урадимо? Да ли ћу да као Ксеркс наредим да се ишиба Егејско море зато што је изгуби битку код Саламине? Разлика је само што не бих ја шибао Егејско него Мртво море, а то би био само гест очајника. Нешто друго је у питању.

Оно што сам из разговора са колегама могао да закључим, оно што је посреди свега овога што нам се догађа, за што смо индолентни, летаргични, равнодушни – јесте страх! Ми се у ствари, господо, плашимо, веома се плашимо. И, то онај страх најцрњи могући, нихилистички, који поништава сваку активност, сваку мисао и сваки смисао. А, Андрић каже – Страх је највеће зло зато што из њега произилазе сви остали пороци. То што смо лицемерни, што смо самољубиви, што лажемо, што се претварамо, то је зато што се плашимо.

Дакле, оно што ми треба да урадимо јесте да се ослободимо страха. Како? Пошто је страх сам по себи ирационалан и нема рационалних аргумената помоћу којих би га се ослободили, једини начин за то јесте да се са тим страхом суочимо. И, ево нам прилике да се суочимо. Како? Пред нама су два пута или две могућности. Први пут јесте – хајде да сагнемо главу док не прође сва ова олуја, невоље, мећава, а онда ћемо своје паметне просветарске главице, кад све то прође подићи говорећи како смо мудри и храбри. Овај пут јесте лаган, јесте безбрижан, лак, али је погубан, господо. Из оног што смо јуче чули у Скупштини Србије на Одбору за просвету, могу вам рећи, ништа нас добро не очекује. Не да ће нам узети све што имамо, него ће узети и оно што немамо, буквално ће нам све узети. Ево, почели су да нам узимају „преминули" рад. Почели су да узимају синдикалцима 12%, узеће нам следећег месеца 10%. Следећи пут ће нам укинути синдикат. Дакле, за неколико година ми ћемо доћи у фазу једне потпуне просветне пустоши у Србији.

Други пут јесте да се боримо, колико можемо и како смо то и до сада радили, а ми то морамо да урадимо, јер имамо зашта да се боримо.

Прво, не борити се против зла, а ово, господо, што нам се догађа јесте зло то значи да и сам чиниш зло. Даље, ми знамо зашта се боримо. Боримо се за српско образовање. Боримо се дакле, за будућност Србије. Ако то не учинимо сада, нико нам више неће опростити и обесмислићемо све ово што смо не само ми радили, него и сви људи пре нас.

И, следеће – зашто се боримо? Зато што смо ми васпитачи и што васпитач може да буде само човек који је уман, слободан и храбар. Само такав може да васпитава. Само такав може да учи, све остало је лицемерје. Не можете ви отићи на час историје и говорити о племенитој жртви неког српског јунака, рецимо Карађорђа, или било ког другог, а онда ћете зато што ће вам директор одузети дневницу жртвовати своју професију. Па, то је лицемерје. Ту ће и деца да вам се смеју.

Зато можете рачунати на мене, а и ја на вас, сигуран сам. Ево, тридесет година сам у српској просвети и сигуран сам да има још двадесет, тридесет хиљада људи спремних да се боре до краја за српско образовање.

Завршићу са једног анегдотом, врло поучном за све нас, говори о Миши Ђурићу, нашем великом филологу, филозофу. Година 1942. у Београду, Немци су решили да обнове рад београдског универзитета. И, сада силом терају професоре универзитета да почну наставу. Оскар Данон, наш познати композитор, музиколог, долази код Мише Ђурића и каже му: „Хајде, забога Мишо почни и ти да радиш, видиш да ови Немци хоће да нас поубијају ако не пристанемо." А Миша му одговори: „Лако је теби Оскаре, ти свираш дипле, а ја предајем етику."

Тако и ми господо, ми не свирамо дипле, ми смо васпитачи и наша дужност јесте да одбранимо достојанство своје професије, да се не осрамотимо пред самима собом.

Завршавам једним стихом из песме Бранка Миљковића, „Кад сви буду писали песме", а он гласи: „ Ко не уме да слуша песму, слушаће олују". Хвала!

Београд, 11. октобар 2014.

Драган Матијевић, професор филозофије у Чачку, био је председник УСПРС од 2011. до 2015. године.

Александар Липковски

КОЛОНИЈАЛИЗАМ ДОЛАЗИ КРОЗ ПРОСВЕТУ

Александар Липковски

Драги пријатељи, драге колеге, драги гости, драги просветни радници у које и себе убрајам. Ми сви радимо исти посао и мени је данас изузетно драго да сам овде на овој отвореној трибини, коју су организовала сва четири просветна синдиката у Србији. Изузетно ми је драго да сва четири председника синдиката седе заједно, јер је то јако важно, то је најважнији резултат овог скупа.

Они су много тога рекли, ја нећу много говорити, само бих додао још да желим да поздравим колеге студенте. Проблеми у виском образовању на које студентски протест указује су можда мало другачији, или бар на први поглед другачији од проблема у основној и средњој школи. Одмах ћу рећи, пошто сам најављен да овде говорим оно што мислим, да не подржавам све захтеве студентског протеста и о томе у вези са чим нисам, како да кажем, на њиховој страни. Можемо заједно разговарати, јер то је ствар високог образовања, то је ствар универзитета. Увек сам мислио да универзитетско образовање, као прво није обавезно и као друго, оно представља дијалог између једнаких, али ти једнаки су ипак мало различити, једни преносе знање, а други су ту због знања, због стицања тог знања.

Али, на овој трибини смо пре свега због ситуације у просвети у основној и средњој школи и као што ми је драго што су сви синдикати заједно, тако не могу, а да не критикујем чињеницу да овде нема ниједног јединог представника ресорних министарстава, пре свега Министарства просвете, а и Министарства финансија, јер питања због којих смо овде су и финансијска, и то у ствари великим делом финансијска.

Зашто нема министара или барем помоћника, или барем начелника? Па, пре свега зато што министре увек прат јавност и средства информисања, а средства информисања, барем она велика, као што видимо овде нису присутна. Зашто нису присутна? Зато што се Србија налази у медијском мраку. Зато што оно што народ мисли и говори јавно, што просветни радници говоре јавно, нико не сме да објави и да напише. Зато што редакције новина и телевизија пролазе кроз брифинге у централама и одобравање оних текстова које могу и које би требало да публикују.

Неко каже да ово што се уводи у Србији је неолиберални концепт. Јесте, тако је, али неолиберални концепт је пре свега за оне који имају паре, а Србија нема паре. Србија нема практично скоро ништа. Србија се налази у стању које није неолиберално, него је неоколонијално.

А како су колонијалисти својевремено владали великим делом света? Својевремено највећа колонијална сила, Француска је у својим афричким колонијама наметнула прво француски образовни систем и мали црнци су из уџбеника тамо негде у Гани или не знам ни ја где, учили из буквара прву реченицу – Ја сам Француз. Дакле, и овај најновији колонијализам долази пре свега и најважније кроз просвету.

Оно што нам се дешава у просвети није тренутно, то нам се дешава већ 14 година. Сетите се само сви покојног, Бог да му души прости, министра Гаше Кнежевића, који је некада давно у новинама о просветним радницима написао и изрекао: „Од тога се пита не прави." Подсетићу вас на ту изјаву. Данашњи министар је много финији, иако је онај био професор универзитета, а овај је

тек новопечени доктор. Многи министри су новопечени доктори, али о том потом.

Дакле, игнорисање овог скупа у ствари показује оно што можемо очекивати, а то је лепо рекао колега Матијевић. Дакле, медијска блокада, игнорисање наших и ваших захтева, то је оно што ће нам се дешавати, а успут и промена закона. Дакле, један прави, па рекао сам колонијални, можемо рећи и окупациони систем, који полако клизи у диктатуру. А, овај народ је бунтован и не воли баш много диктатуру и мора много силе да су уложи да би се та диктатура реализовала. Због тога полицији неће смањивати плате, али просветним радницима хоће.

На крају бих само још једном нешто рекао у име универзитетских радника, али у ствари свих просветних радника. Сви знамо и желимо да барем образовање, барем добри ђаци, барем добри стручњаци буду оно чиме ће се Србија поносити. Ако нас колонизују потпуно, онда ћемо имати оно што има већ та неолиберална Америка, а то су не само ђаци него и професори који не умеју да поделе 111 са 3.

Београд, 11. октобар 2014.

Др Александар Липковски је професор на Математичком факултету у Београду.

Јован Павловић

ПРИЧА О ДРНДИ

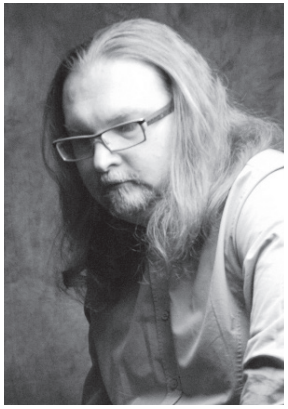

Јован Павловић

Добар дан желим и преносим велике поздраве из Краљева. Када је један наш колега чуо за храбру одлуку чачанских директора у петак, рекао је следеће: „У истом моменту осетио сам и понос и разочарање. Понос зато што је неко на тај начин успео да одговори храбро на уцене и провокације, а разочараност зато што наши директори у Краљеву нису одговорили на исти начин." Директорима који нису тако одговорили је, кажу, најтеже. Зашто? Зато што су, како сами тврде, између чекића и наковња. Али, проблем је у томе што су између. Они који су изабрали страну, свакако немају тај проблем.

Да кажемо нешто и о новцу и о задуживању. Дакле, зашто нема новца и зашто уопште сарадња са ММФ-ом, зашто нове позајмице? Цитирао бих господина Паси Салберга, вероватно сте чули за њега. То је један фински господин, из финског образовања, професор, који је био код нас на пропутовању за Америку, где треба да предаје на једном престижном универзитету. Између осталог, ми смо издвојили новац из министарства да га угостимо у Београду и да чујемо шта има да поручи српском образовању, како може да се развија и напредује.

Он је испричао једну занимљиву причу, која каже овако: „Замислите да испод дрвета стоје мајмун, вук, пингвин, риба, фока и слон и да им кажете да сви морају да се попну на дрво и да је то

испит који показује колико су паметни. Е, уколико риба не може да се попење на то дрво, она ће до краја живота мислити да је глупа." Уколико ове рибе схватимо као образовне системе, а не као појединце, онда је заправо наш образовни систем та риба која упорно не успева да се попне на грану, било да је она финска, било да је британска, било да је сад швајцарска, јер јој једноставно тамо није ни место. Међутим, ако сте, слушали које су ово животиње, и ако неће да се попну на грану, бар ће преживети, а ова јадна риба ће да скапа на сувом, као и наш образовни систем.

Но, пре него што је отишао господин Салберг је рекао и пар заиста корисних савета. Један од тих је био да нипошто не користимо систем екстерне евалуације – то је препоручио нашим просветним властима и након тога, односно не након тога, јер су, Финци ту некад предњачили, и изгледа попели се на дрво.

Што се тиче новца, ево како је изгледала њихова помоћ. Они су издвојили неких 32 милиона евра за помоћ Србији, за реформу учитељских школа, од тога за обраду самог пројекта у самој Финској је остало 29 милиона, у Србију је стигло три милиона од чега је један део одмах подељен за хонораре, који су заправо студије изводљивости пројекта. Неки од тих хонорара су износили и до 50.000 евра. Наравно, за свих 32 милиона евра је задужена држава, односно сви ми овде морамо да вратимо тај дуг.

Где су даље новци? Доктор Кречић је скоро написао књигу „Српска научна дијаспора" и то је прва озбиљна студија, у последњих неколико деценија о одливу мозгова из Србије. Он каже овако: „Британци су израчунали да за школовање једног интелектуалца је потребно издвојити најмање 300 хиљада евра, а Србија је у прошлим деценијама извезла у Европу и Северну Америку, отприлике, тридесет хиљада интелектуалаца што је заправо сума од девет милијарди евра поклоњених најбогатијим државама света". И, онда се питамо како наша економија може да поднесе то. Па, никако! Да, уз нове зајмове, уз нове кредите, уз нове обавезе...

Зашто Србија не улаже у образовање? Односно, како наши прекаљени пастири просвете размишљају? Они размишљају ова-

ко: образовање је будућност једне државе, а како ова држава нема будућност, онда је улагање у образовање једноставно трошак.

За крај, пошто за сваког министра и кажемо, овај ће да буде коначни гробар нашег образовање, ја сам потражио један леп текст о најуспешнијем гробару Србије. Он има, не знам да ли сте чули, једну своју фирму која се зове „Дрнда интернационал", зато што се човек зове Дрнда. Дрнда довлачи покојнике из целе Европе и сахрањује их овде. Ја сам покушао да нађем неку паралелу у односу Дрнде према својим клијентима и односу министарства према запосленима у образовању. Могу вам рећи да сам их нашао приличан број.

Прво, Дрнда каже: успео сам зато што сам увео у пословање искуство прикупљено у свету, исто као и наше министарство. Друго, увек имам, каже Дрнда, бар три жене при руци које ће нарицати на гробу. То су око министра специјални саветник, посебни саветник, шеф кабинета, има их много. Те оштећена су деца, оштећени су родитељи, пропашће школска година, и тако даље. Међутим, Дрнда каже, по потреби могу да набавим још нарикача, дакле, то није никакав проблем.

Е, сад, оно што је најжалосније у целој причи, а за Дрнду је заиста оправдано, лого његове фирме би тачно могао да се постави испред нашег министарства, а он гласи овако: Ваше је само да умрете, све остало је наша брига! Али, каже Дрнда и овако: имам ја у својој понуди и специјалне неке ствари, а то је за будуће муштерије које још нису преминуле. Дозвољавам им да легну у сандук и да испробају да ли је удобан. Ето, ово што министарство тренутно ради то је испробавање сандука. Надам се само да му је јасна порука да нам се овај сандук не свиђа.

Да завршим. Колеге ме често питају: „А, шта ми у овом општем хаосу можемо да урадимо?" Можемо, једну ствар, а то је да се не обрукамо и хвала Вам што истрајавате у томе. Хвала Вам пуно!

Чачак, 25. март 2015.

Јован Павловић је професор математике у Краљеву.

Богдан Пауновић

ДАНСКО ПРОЛЕЋЕ

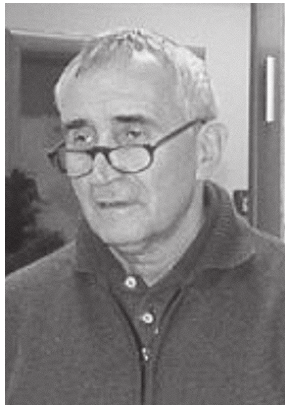

Богдан Пауновић

Сви значајни, заиста значајни историјски догађаји код наших народа улазе у епску песму на овај или онај начин. Да ли је написао неки познати писац или је срочена негде назовимо анонимно, не зна се, али се зна да је аутор наш и да је о нама.

Овом приликом десило се ето, стицајем околности, можда нешто и раније, да срочим једну песму, можда са неким пророчким даром. И јуче сам је прочитао, а данас, пошто вам се допала, поново ћете је чути. Хвала вам на аплаузу и хвала вам на поверењу. Песма носи наслов Данско ппролеће. У моди су пролећа, а ето стигло и до Данске.

ДАНСКО ПРОЉЕЋЕ

Боже јаки, чуда големога
и зла већег, још веће невоље,
нешто смрди у држави Данској!
Млого љета широм вилајета,
дињем оте уклете државе,

огњи жежу и наказе режу
и коте се страотне утваре,
караконџе као алуждије.
Разбјежа се све што главом мније,
све што има чести и образа,
у очају најдубљем да гњије.
Безоблични коло састаљају,
преузимљу највишља сједишта
оклен ли ће дизгине стезати
и на рају бједу намећати,
на даскале и на профисоре,
који чате књиге мудрословне,
који умне ријечи говоре,
који уче ђецу свих Данаца
и слово им прађедовско зборе
да не буду сљепи код очију,
да уздигну главу из ковраге,
лучу носе кроз најцрњу тмушу;
јоште на њиг негве и синџире:
„Профисор је ка остала марва!"
Па још веле: „Сами сте искали,
сами сте нас ваке одабрали,
сами сте нам диплом печатали,
сами сте нам предали тапије!
Све је", реку, „у књиге писано,
у инџијел буквам црвенијем –
валсивикат бољи нег уникат!
Нама дато, ода вас послато,
па шутите, зубе не тупите,
на лудари пенџер залупите,
ту се међу с` зубма искољите!

На вама ће останут проклетство
и за оно што досле чињасте,
и за оно од чега бјежасте!"
Куку, леле до сињих небеса,
до прјестола цара саваота,
до његова грома спржитеља,
до његовиг љутиг аркангела
да се чуде и бруку гледају
што се чини по держави Данској!
Вала Богу, вала Јединоме
што је Данска на крају свијета
па ми Србљи ш њом не граничимо,
о буњишту њином не трагамо!
У нас има и меда и мљека,
у нас пјесма чешћа од лелека,
у нас благост до седмог кољена;
све нам дивно до Косова рамног!

Чачак, 25. март 2015.

Богдан Пауновић је професор књижевности у Чачку.

Радослав Словић

ГУВЕРНЕРКИНА МАРАМА

Радослав Словић

Па, ево поштоване колегинице и колеге, не знам да ли вам се некада десило да дођете неспремни на час, без припреме, али то се мени управо сада догађа. Домаћин је, када сам ушао овде у салу, замолио да неко из Горњег Милановца мора да се обрати, јер је такав протокол. Без припреме пало је мени да вам се обратим и ево како изгледа професор који се није припремио за час.

Сугерише ми колега шта да кажем: „Богами, није лако изаћи овде и рећи, а да немаш у глави припремљено оно што треба да кажеш". Каже, поздрави колеге, реци колико нас има и још нешто ако хоћеш и тако даље... Па, ево, поздрави из Горњег Милановца. Колико нас има? До пре седам дана, до овог великог протеста, имало нас је машала, а сад нас има два пута машала. Нисам се спремио за говор, али имам два предлога, па ако их усвојите, биће добро.

Први предлог односио би се на господара Вучића и овог нашег несрећника Вербића. Очито је да они не сарађују. Како сам то приметио? У емисији на РТС, господар Вучић каже да смо ми гурали, пљували и поливали водом министра пре седам дана. Зачудио сам се! Он је физичар, он би требало да зна први Њутнов закон, који гласи: свако тело које у стању мировања тежи да задржи то стање, докле га неко друго тело које се избезумљено креће не присили да промени то стање. Да ли је то први Њутнов закон? Да не буде, ја као Вучић.

Међутим, да не сарађују добро, имам још један пример. На Копаонику, наш пријатељ Кирби, каже: „Вучићу, образовање није добро, треба да уведете дуални начин образовања". Колико се сећам, дуални начин образовања је био неких 60-их година. Ови који су старији можда то знају. Овај наш несрећник био у Зајечару по неким селима, делио књиге. Неком из Београда чистио стан, па му овај дао неке књиге, а он, да се учини добар, није смео у град, отишао у село, чуо за дуални начин образовања, није добро схватио и он сада у ствари спроводи у Србији не дуални, него дуелни начин образовања. И, зато је у дуелу ево месецима са нама. Не можемо никако да се договоримо.

Други предлог односи се на нас, чланове Уније синдиката и замолио бих Драгана Матијевића да га усвоји. Не љутим се ако не усвоји, свако има право на то. Пре месец дана читао сам у новинама, каже: „Марамче које носи гувернерка око врата вреди 40.000!" Па, људи, то је моја плата за месец дана, није ваљда да толико вреди? Друго, сад су нам смањили плату и она је спала на 35.000. Када теткица у НБС, не знам како се то чита, (замолићу ове из Крагујевца да нам прочитају) и теткица на аеродрому Никола Тесла има плату 70.000. А нама је умањена на 35.000, да ли то значи да смо два пута неписменији од теткица?

Па, ако је тако да смо два пута неписменији, онда значи да смо полуписмени, односно неписмени. Зато, ако некада дође до споразума између Уније синдиката и министра просвете, тај споразум ће Драган Матијевић потписивати, а ко би други?! Молим Драгана Матијевића да не користи оловку него... пууу!!! Накваси прст добро, да буде потпис читак и видљив и јасан. А, и ми би могли да покажемо наш статус неписмености, па бисмо могли у дневницима, тамо где срећујемо и потписујемо, на крају табеле, исто тако... где год има места ти прст!!!

Ето, ја сам завршио, а овако изгледа професор који је неприпремљен – он импровизује и уместо да прича озбиљне ствари, он замајава народ.

Чачак, 25. март 2015.

Радослав Словић је професор информатике на Руднику – Горњи Милановац.

Владимир Милићевић

О ЕНЕРГИЈИ И НУКЛЕАРНОЈ

Владимир Милићевић

Прво да вас све поздравим. Много је леп осећај бити међу људима. То је данас привилегија и врло ретка појава. Или што би рекао римски песник Петроније: „У овом нашем царству је толико богова да је лакше срести Бога него човека."

Ми смо данас дошли да вам пренесемо поздраве и подршку из Ниша. Ми смо у понедељак имали, не само поводом смањења плата, него поводом овог штрајка протест. Јер ово више није штрајк, овде се више не ради о смањењу плата, о побољшању материјалног положаја просветних радника, ово је постала борба за будућност. Ми се боримо за нашу децу, за наше ученике, јер то је наша будућност. Ако им не оставимо ништа, они ће сви отићи напоље. Ко ће остати овде у овој земљи? Да ли ће онда уопште постојати земља? Очигледно да неки људи не схватају да земља без народа не постоји, поготово не без будућности. Али поново кажем, наша будућност су наша деца.

Морам да се осврнем на Министарство. Ја сам, како рече колега у локалним медијима у Нишу, много критиковао, сад ми се чини да сам био и благ према министру и нашем Министарству, али морам да вам кажем нешто, јер тај осећај све више овладава мноме. Чим се они оволико труде, пазите, они почињу да крше

наша људска права, ускраћује вам неко плату. Значи, то је директан атак на вашу егзистенцију. Значи, да се они дебело плаше овог штрајка. И они су схватили да ово није више штрајк у коме се тражи повећање плата. И они су схватили о чему се ради. Међутим, никако да схвате да би требало да нас питају шта им није јасно и да нам се придруже.

Унија је носилац свега овога, целог овог покрета и Унија као озбиљан синдикат увек даје предлоге, каже шта није добро и одмах понуди решење. Очигледно да ми у томе наилазимо на један зид. Министарство, као и све код нас, окренуто је наопачке. Уместо да министарство и министар буду наш сервис, сервис запослених у просвети, ученика и родитеља, испаде да смо ми њихове слуге, да су они газде наше будућности. Па, да ли је то нормално у 21. веку. Сада чујем поново замајавања. Чули сте, вероватно пуштају пробне балони о дуалној настави, о не-предметној настави. То је далеко од нас, људи. Ми се овде боримо за егзистенцију.

Понављам још једном, боримо се за будућност деце и то треба да нам буде водиља. Ми смо зато и дошли овде. Овај штрајк траје већ пети месец. Да ли је тако? Људи нису посустали, људи су се уморили. Постоји замор материјала. Међутим, једино ако се окупљамо можемо своју енергију да извучемо на површину, да некако ту заједничку енергију скупимо на једно место. Ја сам физичар, па ми одмах пада на памет: Нуклеарна енергија има врло много атома и кад сваки ослободи део енергије, онда је то катастрофално. Ко се нађе на путу тој енергији, лоше прође. Очигледно да министарство то не схвата. И то је у основи не наш, него њихов проблем. Али, ми ћемо на то указати, ми смо им и до сада указивали на њихов проблем. Покушавамо да их изведемо на прави пут, јер то је, на крају крајева и наш посао. Наша дужност и наш посао је едукација. Ми морамо да едукујемо људе. Ми људе не критикујемо, него едукујемо.

Јуче се јавио један ревносни гледалац и питао, не мене, него водитеља: „Да ли је могуће да се овај господин чешће појављује на телевизији него Новак Ђоковић?" Ја сам се захвалио на том по-

ређењу и одговори сам да то уопште није нормално. Ја би требало да се појављујем пред својим ученицима, међутим ова ситуација је далеко, далеко од нормалне. Па, у таквим околностима ми морамо да се појављујемо и да људима указујемо на проблеме и како их решити.

Још једном хоћу да вас поздравим и да пожелим свима нама да издржимо до краја у овој борби. Хвала!

Чачак, 25. март 2015.

Владимир Милићевић је професор физике у Нишу.

Слободан Николић

РЕЧ ЈЕДНОГ РОДИТЕЉА (И ПРОФЕСОРА)

Нема ничега страшнијег од привида који свако деловање обрће у његову супротност

(Ф. Кафка)

Слободан Николић

И као што не мараху да познаду Бога, за то их Бог предаде у покварен ум да чине што не ваља, / Да буду напуњени сваке неправде, курварства, злоће, лакомства, пакости; пуни зависти, убиства, свађе, лукавства, злоћудности; / Шаптачи, опадачи, богомрсци, силеџије, хвалише, поносити, измишљачи зала, непокорни родитељима, / Неразумни, невере, нељубавни, непримирљиви, немилостиви. / А неки и правду Божију познавши да који то чине заслужују смрт, не само то чине, него пристају на то и онима који чине." (Посланица Римљанима Светог апостола Павла 1, 28-31)

Овај говор је сасвим намерно снабдевен гневом и мисаоном непристојношћу. Али, другачије он и не може нити хоће да изгледа. Ово што нас је снашло по ко зна који пут није само ствар оних који уче децу коју, гле, не воле нити маре за њих, за разлику од најузорнијих лицемера у најлажнијем и најпровиднијем душебрижничком капуту. Иза свих нас и пред свима нама су дани који

ратују против правде, темељне разборитости, трудољубивости, доброте, пожртвованости, радиности, сваке душевне и телесне племенитости, па чак и пуког постојања, да би нас увели у најмрачнији сан људи данашњице на чијем дну почива мртав човек. Ово је доба устало на живот. Народ смо који посведневно умире или одлази у туђину. Па барем да нестанемо као људи и просветници који имају главу, а не само голи, видљиви нагон. Главом се мисли, она је Платонов стегоноша смисла, а ми смо обезглављени. До срца се тек после расте. Не желимо да нас вазда варљива историја памти по начину нечасног и неборбеног ишчезнућа. Барем верујем да не желимо. Ми смо, ипак, за живот који вреди. Њега ће обликовати паметни, образовани, честити, одговорни и морални људи који остају овде. Наши људи, наша деца. Па иако ништа и не добијемо, то драгоцено ништа смо за себе извојевали не повијајући се, већ на ногама. Нас поседовање свести о вишем смислу бивања одваја од минерала, биљака и зоолошких твари. Зашто је школа битна? Она нас поучава мислећем, одговорном и сврховитом животу. Нећемо да враћамо дугове које нисмо направили и нећемо да лечимо болесне скоројевићке комплексе празних, а опасних људи разорених вирусом умишљене величине. Нека то чине, ако је могуће, психијатри и свештеници. Ми данас протестујемо због одбране живота који се рађа из просвећене жртвености.

Не желим да ико од нас чини бескичмено коленопреклоњење пред неписменима и неморалнима, пред онима који су купили безвредне папире којима се бесрамно диче, а још мање да од таквих проси милостињу. Али се осећам постидан и због оних који себе називају професорима, а за ситне кованице (из)дају и образ (који, вероватно, никад нису ни имали, па га зато и дају у бесцење) и дипломе, који поданички слушају све што им се каже, који лако одустају од свега и који чак прете колегама. Нисам ни гмизавац ни преверник ни бесплатни слуга. Гаде ми се вашколике, јефтине људске љуштуре, безвредне, ниске и онечовечене шупље трске, разни Чичикови, Собакевичи, Пљушкини, спахије подземља,

ћифтинске кабадахије, чанколисци и додвори. Ни ми нисмо савршено чисти. И међу нама има бесмислене плеве. Требало би да просветљујемо, а не да затамњујемо. И због тога донекле данас протестујемо.

Људи носе најмање два лица. „Привидна су лица људи које гледамо свакодневно; просто речено ми видимо само маске. Међутим, тек када се скину те маске, могу се угледати прави ликови." (Раде Драинац, Кад се маске скину, 1932) Колико лица имају наши политичари? Немају ниједно. Безлични су. Међу њима предњачи наш министар. Не желим да видим његово право лице. Мука ми је и од његове маске. Још је 1908. године Честертон у тексту под називом Сумашедши написао: „Управо је једносмерност његовог ума та која га чини притупим..." Ми желимо да образујемо децу и да будемо њихови друговодитељи (први су њихови родитељи), али не у духу безумне покорности и подаништва, већ у духу независне и неподмитљиве, слободне мисли и смисаоног односа према животу. Родитељи и ми смо у истом котлу и са исте стране барикада између човечног живота и понижавајућег животарења. Исту гадљиву војну војујемо. Барем верујем да је тако. Боримо се за најогољенији здрав разум. Зато данас протестујемо.

Верујем да нико не жели да нам синове и кћери обликују најнижа порнографија, најјефтинији програми где се указују мучна обличја највулгарнијих људи и споља и изнутра, идиотска музика и још идиотскија забава милиона, водитељке којима су подједнако кратки и сукња и памет и водитељи који се без имало устручавања додворавају савршено полуделој простоти, дебеловрати малоумници, продавци опијата, нерадници и папараци, поборници неплодних „парада поноса", а заправо срама, верујем да нико не жели да нам деца буду плен ловаца на душе. То нам се обилато нуди, а школа и њена сврха се пређуткују и стављају на стуб срама. Пакао није место за човека, а као да смо баш у самом његовом средишту. Ми смо за образовање мисаоне, али моралној одговорности прилежне елите, а не лажне и нитковске која пузи

пред новцем, подмитљивошћу и јаловом глупошћу. Нико од нас не живи појединачни живот, но у заједници која у солидарности, а не грабежи само за себе, види избављење. Није новац све. Он је само део овако устројеног света. Камо среће да га уопште нема. Истински учитељи, наставници и професори, против су просташтва и вероломства, против распродаје свега и одлазака свих, расипања и бесплодне надмености. Нисам се школовао ни својим родитељима залудно расипао наду, време и новац да бих био овде, већ да бих учио децу ономе што знам, а од њих стицао оно што не знам или оно што сам заборавио. Сада не чиним ни једно ни друго. Не желим никоме да се труди у учености да после не ради нигде или да ради а нема, да тражи милост, иако вреди стоструко више од оних од којих тражи, да живи под сталним претњама и у непрекидном страху. Не желим да школу схватам као губљење времена и новца, већ као улагање у човека који дубоко етички и одговорно обликује себе у за сада јединoм свету који имамо. Верујем да сам човек и не желим да се понижавам без икакве сврхе. Хоћу то и да останем. Понижавам се добровољно једино пред Христом Богом. Зато данас протестујемо.

Чему ми учимо вашу и нашу децу, зашто се бунимо? Током немачке окупације Београда 1941. године, квислиншке власти затражиле су од свих виђенијих српских интелектуалаца да потпишу Апел српском народу којим су се захтевали „ред и послушност" и „родољубље у борби против комуниста". Једном приликом, ушавши у хол зграде Коларчевог универзитета и видевши да се унутра потписује апел, наш највећи хелениста и преводилац са грчког, професор на Филозофском факултету, дивни господин Милош Н. Ђурић се хитро окренуо и пожурио ка излазу. Када га је један од колега, композитор и диригент Милоје Милојевић, зауставио, упозорио на могуће последице и упитао зашто одбија да потпише, професор Ђурић му је одговорио: „Лако је теби. Ти у дипле свираш, а ја студентима етику предајем!" Не желимо да будемо робови. Желимо да и ми и ви и наша деца будемо последни у етичком ставу слободног човека. Зато данас протестујемо.

Ми немамо други до овај вид памети. Он мора бити наш свакодневни избор. Ми немамо ни другу отаџбину на земљи ни другу децу. Нека ово отечество и овај нараштај буду наш једини извор за будуће дане. Разговор је овде неопходан као бакље у пустињи, вели Мандељштам говорећи о Дантеовој La Divina Commedia. Исте речи и исту мисао опетујемо и сада. Докле год треба, само да не утихне глас човеков. Али, „Ако човек више воли ништавило, ништа му не могу ни дати". (Гилберт Кит Честертон, Увод у одбрану свега осталог, Правоверје, 1908)

Завршио бих одломком из кратке, али горким смислом набијене Домановићеве сатире Сан једног министра, написане септембра 1902. године:

„Она га дотаче крилима по челу и превуче преко очију и одједном он виде мало даље, тамо на пољани, пуно људи, али не стоје сви једнако, него неки на самој земљи, неки мало више од њих, као на каквим лествицама, други од ових мало више, трећи од ових, и тако редом, до оних који стоје највише над свима.

– Шта је ово?

– То су разни положаји у друштву.

Гледа он оне људе, а тамо врева, граја, вика, туку се, гурају, ћушкају, гушају, пропињу, све се то отима да се што више дигне.

Он осети силну, неодољиву жељу да се и сам помеша у ту гомилу људи. И помеша се. Радио је међу онима што стоји најниже, радио је, жудећи да радом учини да стане више. Радио је дуго, дуго, али никако да се подигне ни за један степен. Док се пред њим указа опет она прилика која га је ту и довела.

– Шта желиш? – рече.

– Да се попнем и ја више.

– Можеш, али се не пење тим путем којим си почео.

– Шта ми смета?

Она се дотаче крилом његових груди и он осети неку пријатну језу, чисто му нешто лакну, а кад погледа, он се, одједном, уздигао.

– Желиш ли више?

– Желим.

Она се опет дотаче његових груди и он се опет мало диже.

– Хоћеш још?

Њега већ бејаше сад обузела једина, силна жеља да се што даље попне.

– Још, што више могу! – рече.

Она се опет дотаче његових груди, а затим га дохвати крилом по челу и он се уздиже међу оне највише. Он се осети срећан, задовољан и погледа с благодарношћу своју усрећитељку.

– Шта си ми учинила те се овако брзо уздигох? – упита је.

– Одузимала сам ти карактер и поштење, а најзад одвадила и од памети. То ти је сметало да се дигнеш на највећу висину. Он се згрози и уздрхта."

Зато данас протестујемо!

Чачак, 25. март 2015.

Слободан Николић је професор књижевности у Чачку.

Бранко Павловић

ПОГЛЕД ИСПОД ПОВРШИНЕ

Бранко Павловић

Добар дан и са моје стране. Сигурно ћемо мало разбити страх у следећих петнаестак минута. Министри вам не долазе због тога што ви шаљете позиве на погрешна имена: на Удовички, на Вербића, на Вујовића, а они се зову ММФ, Светска банка и Европска комисија. Шаљете им позиве у Немањину у Београду, а они су у Вашингтону, Берлину и Бриселу. Према томе, не могу ни да дођу. Како да дођу?

Одличан је назив трибине: „Испод површине". Ја бих се сада концентрисао на три нивоа „Испод површине". Један је шта ради ова садашња власт испод површине, пошто господин Вучић себе приказује као „све и свја" у Србији. Онда ћу ја директно говорити господину Вучићу као персонификацији свега овога што имамо.

Други део ће бити, шта је то дубље, које су то дубљи слојеви због којих нас држе у некаквом раму из кога не може да искочи. И, трећи, можда најзанимљивији, је: када је једанпут већ постигнута сагласност сва четири синдиката, где би ту могао да се направи некакав дубљи продор у самом организовању.

Дакле, прво имате затрпавање овога што је испод површине бесмисленим речима, некаквим неразумљивим ставовима, те морам да се финансијски консолидујемо, те морамо да урадимо некакав баланс буџета, те морају структурне реформе и тако даље. То су све некакве синтагме које или немају некакву озбиљну садржину или се дозвољава свакоме да им прида садржај који год хоће, а у ствари онај ко је на врху урадити ће како он то жели.

Кад бисмо то превели на један обичан језик то би звучало овако: ако онима који образују и васпитавају нашу децу дамо мање пара, онда ће у будућности свима да буде боље. Када би тако неко нешто рекао, питали би се: да ли је овај потпуно луд, шта прича, па то је бесмислица, како можеш некоме ко ти васпитава и образује децу да даш мање пара и да очекујеш да ће сутра бити боље? Све те структурне реформе, сви тешки и оштри захвати који се нужно морају спровести, то вам је све смањивање радничких и социјалних права, плата и ничег другог ту нема. Само наравно, не могу да вам кажу: морам да вас спустим на 150 евра и битку за контејнер, него ти кажу: морате да разумете, то је сада једна мера којом ће сутра не знам шта да се уради и на који начин да се догоди.

Е, сад, друга ствар. Када видите да вам је тешко, онда знајте да је господину Вучићу двоструко теже. Ви се смејете, тужићу вас код Вучића. Ви се смејете, јер га не разумете озбиљно. Дакле, он носи све проблеме ове земље, понекад носи све проблеме света. Онако, скроз је замишљен и иде свуда и свима објашњава како би то требало да изгледа, не само у Србији него и шире, у региону. Али има он и светске захтеве. Онда је други пут тужан због нас. Он човек пати што је нама тешко. Према томе, када међусобно ви почнете један другом да кукате – јој чекај ово, крај месеца, немам пара и тако даље, кажите – замисли како је тек Вучићу!

Господин Вучић нам каже: `ајмо људи да издржите, стрпите се две године, са стезањем или без стезања зуба. То стезање зуба му је лоше јер иза тога може да буде и стезање песница. Излетело му је, али ово, стрпите се, то му се свиђа, на томе ће сигурно јахати. Кад му ови медијски буду рекли: Шефе, немој то стезање зуба, то је бре озбиљно, него дај ово – стрпите се!

Дакле, ствар је у овоме: зашто ја нећу да се стрпим? Зашто? Па, зато што је ствар јасна да иде у погрешном правцу. Прво,

ово је први квартал, истиче трећа године његове власти. Што ја нећу да се стрпим? Па, није непознато шта он ради. Ево на примеру нотара. Говорим сада за Београд, јер претпостављам да велики број вас не зна ту информацију. Када нотари, које су они сада изабрали, своје ортаке, плате порезе и плате и све што су им трошкови канцеларије, они зарађују две хиљаде евра дневно. То сигурно већина вас није знала. Две хиљаде евра дневно! Ми треба да се стрпимо две године да би његова екипа зарађивала педесет хиљада евра месечно две године! Сад имамо две ствари и то: власт им је предала посао који не смеју да раде по Уставу и друго, што је нама адвокатима забранила да радимо посао за који смо овлашћени по Уставу и закону.

Дакле, Вучић направи механизам у коме ће његова ексклузивна екипа да зарађује чисто, по одбитку пореза, педесет хиљада евра месечно. Па, да ли он то ради зато што не зна шта ради, или ради зато што има неки свој лични интерес? Или узима проценат или нема појма шта је урадио у систему?

Треба да се стрпимо да би они запослили још двеста људи из неке тамо школе из Чачка. У Колубари су запослили неке инжењере којима нема помоћи, од њих инжењери никад не могу постати. Треба да се стрпимо, а у дирекцији ЕПС-а су накрцали људе. Ви мислите да је то нека стилска фигура? Није! Морали су да траже столице да би ти нови са Мега тренда могли негде да седну. Сад да се стрпимо још две године. Шта? Још да запошљавате?

Дакле, када гледате из тог угла СНС је у ових две године и кусур генерисала од продаје разно-разних радних места вредности између седамдесет и сто милиона евра. Треба да се стрпимо да настави још две године?

Што да се стрпим, да би ти могао да наставиш?! Да продаш „Телеком"? Да продаш ЕПС? Да продаш триста хиљада државних хектара пољопривредног земљишта? Што да се стрпим? Зар си ти то на добром путу, па ја треба да се стрпим, да би ти онда ефектуирао? Ово што причам је на нивоу нотара, а замислите кад Законом о приватизацији уведете као дозвољено директну

погодбу. Значи, раније је било директне погодбе макар била незаконита, па си могао нешто да радиш, а Вучић промени закон и прогласи да је директна погодба законита и каже – молим вас, ја се борим против корупције, ово више овако не може, нема пара у буџету и тако даље. Какве су то приче?

Има једна ствар која је код Вучића тачна, а то је да претходници такође нису били добри. То је стварно тачно, али то долази из неоколонијалне позиције Србије. Дакле, као и у свим земљама које су у том неоколонијалном статусу, нама грађанима је дозвољено да мењамо владе, али не и политику. Кад могу тамо неки мали црнчићи, па могу и ти Српчићи. И ви мењајте владе, и ви гласајте. Нема везе, то мора да буде у истом раму, то мора да буде суштински континуитет политике и ми имамо континуитет политике уназад 14 година. Отуда не постоји решење и отуда ти мораш да пропадаш.

Сада прелазимо на тај други ниво, шта је испод и зашто не треба чекати ни дана, а не две године. Мере које се нама предлажу у ствари су један исти софтверски програм у који он убаци Украјину или Србију или Италију или Шпанију, потпуно је свеједно. Он је проигран. Дакле, ми који то пратимо, ми знамо резултате тог њиховог лечења економског стања.

Дакле, шта је основна идеја? Америка, ММФ, Европска комисија, Европска централна банка дођу и кажу овако: не растеш привредно, имаш врло велики степен задужености државног дуга и имаш врло висок степен незапослености, морам да те лечим. И, сада они лече Италију, Шпанију, Грчку, Ирску и тако даље, шест година. И, сада узмете и подвучете црту. После шест година лечења још је већа незапосленост, већи пад БДП и већа задуженост и јавни дуг.

Дакле, шта да чекамо људи? Па, ми чињенично, ми математички прецизно знамо да те мере које желиш да уведеш морају довести до лошијег стања. Онда кажу – а како је у Литванији? Литванија је имала прошле године три ипо посто раст БДП. Са тих три и по посто раста Литванија још није на нивоу где је била

2006. Дакле, има тог случаја где те ја потопим, па ти онда мало порастеш и кажем, видиш да даје резултате. Растеш, а ниси се не приближно вратио тамо где си био пре него што је све то кренуло. Дакле, политика је то, и то је једна врло велика замка и за синдикате. Убаце вам у начин размишљања: шта би ти да имаш овакав буџетски приход и расход, ајде молим те, ти мени реци шта би ти радио? И, ти наравно битно не можеш ништа много да урадиш, осим овога: немој да крадеш, немој корупцију, платне разреди и све остало, али макроекономски модел који примењујеш је погрешан. Све што се њима чини да је немогуће, то је немогуће само у моделу који они примењују, а не и у другом моделу који би требало примењивати. То је основна ствар.

Према томе, колонизатор те држи у петнаестак области. Оно што је вама најдаље од главе, просто нисте из те области, пре свега у монетарној политици. Он ти не да да користиш полуге развоја монетарне политике. Тако је у области финансија, па онда фискално, па онда у здравству, па онда у пољопривреди. Шта пољопривреда? Па, буџет који ми имамо у пољопривреди је тзв. аграрни буџет, он је довољан само да спорије тонеш. На том путу ти мораш наставити да пропадаш. Пољопривреда је наша извозна шанса. Одлично, шта ти је са аграрним буџетом? Ниво је такав да мораш само да наставиш да пропадаш. Војска, правосуђе и тако даље, то је све немогуће да се развија у датим оквирима.

Према томе, није Шешељ погрешио када је рекао: кад си у неоколонијалној позицији ти и не можеш без директне политичке борбе. Зато ви и говорите о штрајковима и о демонстрацијама на улицама, јер је немогућ социјални дијалог. Када неко каже, земља има да се развија базично се ослањајући на стране директне инвестиције. Па, то значи да све у Србији треба да буде из угла страног инвеститора. Извините, па плате су трошак за њега. Треба да вам да плате, па сутра да не могу да му враћају кредите које су узели са каматама. Па није луд. Стране инвестиције долазе са готовом технологијом. Њему иновација, наука, знање, креативност не треба. То све долази у пакету са том инвестицијом. Њему треба

средњи ниво, да може то да се спроведе. Шта ће му здравство? Шта ће му здравство у земљи која има милион људи који су незапослени? Па, сваки износ за здравство је њему трошак. Какве везе има што умиру људи? Увек ће бити довољно колико треба страним инвеститорима. Каква радничка права? Ако је то циљ ове земље, па нема радничких права, постоји само директан однос послодавца и оног ко продаје своју радну снагу. Дакле, концептуално кад вам Вучић каже, морају стране инвестиције, и у плану имамо 70 пројеката. Значи, чим чујете некога који је научио тих неких два и по термина, он заправо ништа не зна о систему.

Дакле, морате знати да у том концепту никаквог социјалног дијалога и никаквог озбиљног сагледавања проблема, а камоли системског решавања проблема – нема. Проблем је у томе што су странци доста вешто одиграли ту игру промена различитих политичких гарнитура да се не мења власт.

Сад долазимо на трећи ниво испод површине, шта би требало и шта би синдикат могао да ради. Имате једну много ширу апатију код грађанства, она наравно захвата и ваше колеге просветне раднике. Било шта што је активност, чак и врло квалитетна и добра, исправна и паметна са ове стране, не види човек појединац. Али, ко би то сад политички артикулисао на врху? Нема ко. Управо због тога што је све потрошено. Просто, зато што не види решење, човек се обесхрабри и више него што би се иначе обесхрабрио.

Е, сад, слажем се, да је страх кључан код људи, али неко ко води целу ствар и страх мора узети као објективну чињеницу. Дакле, добро је да имамо један вредносни однос према страху, али ако сада говоримо у организационом и оперативном смислу, онда је страх објективна чињеница с којом морамо да се суочимо.

Шта сад ми радимо да то буде другачије? Мени се чине важним две ствари. Мој је предлог, да се мора искористити ова сагласност сва четири синдиката тако што ће се директно направити план, оперативни план, који људи ће ићи у школе које се колебају или неће да улазе у евентуалне штрајкове. Седне се

и стави се школа пред задатак. Вас петорица, рецимо, са ових 15 школа да координирате рад на терену свих представника сва четири синдиката и од вас 15 свако мора да направи по два-три разговора дневно и тако две недеље узастопно.

Друга ствар, синдикат - то сте сви ви. Против овога што је против нас, као систем, не можемо се борити било каквом организацијом. Мислимо, има неко на врху, па ће тај некакав синдикални врх нешто да уради. Свако од вас себе мора да схвати као чвориште једне мреже за коју је он лично задужен, да је информише и лично задужен да објашњава ствари другима.

На пример, ово ће бити на Јутјубу. Нема шта да ради централа синдикална. Ви имате своја познанства, имате свој листинг људи у мобилним телефонима са којима се чујете, имате своје мејлинг групе, твитере и тако даље. Ви лично морате да пропагирате да свако погледа то што има да се окачи на Јутјубу. Овде би било добро да се уради у две комбинације. Једна: ако кажу да негде има проблем и шта треба да радимо, ви лично морате да комуницирате са свим тим људима и буквално да правите спискове. Ви свој списак, ко вам је где, на који начин ради, ко вам се колеба, с ким треба попити још једну кафу, разговарати, видети на који начин. Само тако ми мултипликујемо мрежу.

Илузорно је мислити да можемо да пробијемо велике медије, зато што то држи колонизатор. Ти медији су само на послузи Вучићу, као што су претходно били на послузи Тадићу. И, онда видите кад га нема, ко рингла на шпорету, само га искључе и укључе другог. Сад више није Овај дан и ноћ, него је Он дан и ноћ на телевизији. То може да се пробије само тако што ће свако од вас у кругу људи са којима се дружи, пријатеља и познаника, ширити идеју да постоји озбиљна организација која је достигла озбиљан степен јединства око важних ствари. И наравно мора се човек супротставити, јер што без супротстављања нема временског рока до кад ће трајати лош живот у Србији, нити има доњег нивоа докле ће то ићи. То иде временски у недоглед и дубински бесконачно. Нема краја.

Отуда мислим, да када будете кренули да радите на тај начин, имаћете много већи број конструктивних захтева према синдикалном руководству и добићете далеко већу сагласност.

Дакле, рад у ова два правца је неопходан и то је основна ствар коју сам хтео да вам кажем у закључку. Лепо је разговарати, али против овог система неће ићи без туче. Без туче нико се неоколонијализма није ослободио, па нећете ни ви. Пријатно.

Београд, 11. октобар 2014.

Бранко Павловић је адвокат у Београду.

Владимир Димитријевић

РОДИТЕЉИМА

Владимир Димитријевић

Поштовани родитељи, дужност нам је да вас опет и опет подсетимо на разлоге нашег вишемесечног штрајка који се без обзира на то шта прича министар просвете у служби јефтине фразеологије не води само због бесмисленог и контрапродуктивног смањења просветарских и онако већ одавно бедних плата, него пре свега и изнад свега зарад одбране службе коју служимо својим ученицима и целокупном свом роду. Наш штрајк није само борба за простодушни хлеб насушни, већ за њихову слободну личност и за њихову будућност у коју верујемо да ће је имати.

То неки, па чак и неки родитељи никако једном да схвате. Нека се данас и овде поново запитају, да ли могу да васпитавају и уче младе нараштаје учитељи који не стоје усправно, који су згажени, понижени и презрени. Уместо да им буду узори ми својим бедним и презреним положајем за које је крива Влада Србије, децу одбијамо од књиге, од учења, од вредности, због којих школа свакако и постоји. Тимови стручњака иза оних који се појављују на екранима срочили су злогуку оптужбу да ће због нас просветних радника страдати стабилност друштва, кренути инфлација, пропасти привреда, настати свеопшти потоп и смак света. Такву кривицу за своје неуспехе преносе на оне који су

жртве, који само желе да преживе и да колико је то могуће у ово наопако доба сачувају свој морални лик. Нико, дословно нико са ТВ екрана ни из Владе није понудио рачуницу како са оваквим платама да платимо дажбине и купимо хлеб. Заборавили су да и ми имамо децу, да и наша деца уче и студирају и да им, док је то потребно, заиста здушно морамо помагати.

Нисмо ваљда ми криви што је просечна бруто зарада у Србији 2012. године била 496, а данас 448 евра. Нисмо ми криви што је више незапослених него 2012. године. Нисмо ми криви што је крајем јуна 2012. дуг Србије износио 15 милијарди, а почетком ове године близу 24 милијарде евра. Нисмо ми криви због тога што мере штедње којима се корисници буџета доводе на просјачки штап не дају резултате, па се Србија код међународних зеленаша задужује, веровали или не, три стотине хиљада евра у сваком сату. Нисмо ми криви што је буџетски дефицит од 2011. нарастао на невероватних 45%. Нисмо ми криви што нису испуњена обећања да ће бити смањени трошкови државе, да ће престати са задужењима, да ће бити извршена реформа пензионог и здравственог система. Нисмо ми криви што није повећан животни стандард, што није порасла запосленост, искорењена корупција, него смо уместо свега добили, ММФ, „Београд на води" и сумњиве докторате. Нисмо ми криви што је геј парада у Београду коштала милион евра, из простог разлога што се обезбеђење састојало од седам хиљада полицајаца.

Ми смо им криви из једног простог разлога, зато што смо живи. Е, па, ту кривицу не прихватамо. У име светлије будућности већ годинама нас разни, без обзира на партијске припадности воде путем који никуда не води и траже да и своје ученике, оно највредније што Србија има, поведемо управо тим путем. Али, тог човека, господо, морамо и да хранимо и да образујемо. Европу не можемо достићи ако само пасемо зелену травицу, јер како је говорио велики Фјодор – достојанство се може сачувати у сиромаштву, али се не може сачувати у беди. Зато им не верујте кад лију крокодилске сузе над судбином ваше деце. Ви живите за

своју децу, а ми живимо за вашу децу и од ваше деце, од њиховог знања, од њихове памети и од њихове лепоте.

Није брига њих за вашу децу, иначе не би сматрали образовање и здравство буџетским трошком, а не инвестицијом у будућност свог народа, у његово здравље и знање. Прете да отпусте десет процената просветара исто толико и лекара, да не би више имао ко ни да учи, ни да лечи Србију. Од културе су нам оставили само ријалити шоуе. Не миримо се, господо, са таквом стварношћу. Знамо или барем, верујемо да знамо, да се ни ви не мирите.

Поштовани родитељи, овде и сада, позивамо вас да нам се придружите у борби за поштовање рада и знања, за поштовање књиге из које ученици уче, за поштовање њихових диплома у борби да им се отворе путеви у живот, у борби да остану овде у својој земљи. Сваке године у Србији умре 30 хиљада људи више него што се роди. Од 2002. године до ове године, у Србији је умрло око четири стотине хиљада људи, а да се толико није родило. Господо то је један мали рат. Борићу се за Србију у којој ће се ценити знање, памет и морал. Ми се боримо за Србију срећних породица, Србију која рађа, а не Србију која умире, за пуне учионице, а не, господо, за пуна гробља.

Позивамо вас да будете са нама, учитељима који нисмо мекушци него кичмењаци, јер све што се пропусти на часу, да се научити касније, али ако се пропусти могућност да се постане човек, када се прича о човештву, то се не може надокнадити. А то овај наш штрајк јесте. Ово што се догађа нама, ми не желимо својој деци и својим ђацима. Сада је част, господо, да будемо заједно, да бисмо успели у ономе што нема везе са дневном политиком, него је позив да останемо часни и нормални. Живела паметна, образована, добра и верујућа Србија. Живи били!

Чачак, 25. март 2015.

Владимир Димитријевић је професор књижевности у Чачку.

Миодраг Скробоња

НАСТАВНИЦИ ОСТАЛИ БЕЗ УТИЦАЈА

Миодраг Скробоња

Свака озбиљна, темељна реформа има високу цену, а ова наша изводи се готово без новца, па је тешко очекивати успех када је једини ресурс незадовољан, унижен просветни радник. Због тога сматрамо да је формирање разних савета, центара и стручних тимова само умножавање административног апарата и да је средства за те потребе, бар у овој фази, када средстава нема, требало усмерити на опремање школа, јер се прелаз са екстензивне на интензивну – активну наставу не може обавити уз помоћ табле и креде.

Законом се дефинитивно озакоњује политизација школа, јер усвојена решења при избору Школског одбора од „истакнутих" појединаца, уз право локалне самоуправе да именује председника и остале чланове по свом нахођењу и процени односа политичких снага већ је дало погубне последице чији је резултат да у преко 50% школа имамо в. д. стање, а у многим школама због непоштовања воље већине, колективи су подељени и рад је веома отежан. И као да проблема није било довољно, министар сада даје сагласност и за вршиоца дужности директора, па се питамо ко то управља школом.

Наставничко веће, као највиши стручни орган у школи, и даље нема утицаја на избор директора, наставника и сарадни-

ка, али зато о томе одлучују пекари, лимари, домаћице и 190.191 други „истакнути" појединци, чланови „истакнутих" странака и они су компетентни да одлучују о плану и програму рада школе, бирају наставно и стручно особље, директора и брину о животу и раду школе.

Законом је у ствари утврђено десетогодишње обавезно образовање, јер се уводи обавезно предшколско образовање са четири часа дневно, што је више но што сада има ученик од 1 до 3 разреда, па се питамо који су стручњаци то испланирали.

Прелаз на систем 3 + 3 + 3, као и померање поласка у школу са 6 година ће изазвати огромне техничке и кадровске проблеме којих министарство није свесно. Пошто нам није пружена прилика да на то укажемо у јавној расправи (за коју је министар рекао да је покушај увођења самоуправљања – ово говори све и коментар није потребан), овом приликом упозоравамо:

– Школске 2004/05, 2005/06 и 2006/07 се поред редовне уписује и око 1/3 млађе генерације, што значи да у тим годинама треба по приближно 1000 нових одељења и учитеља, а када тај талас прође, те људе треба отпустити.

– У наредним годинама тај талас више уписаних ученика ће се померати кроз старије разреде, па ће требати неколико хиљада нових професора, а затим ће и они бити вишак.

Увођење лиценци – да, али не на овакав начин и не само у просвети. Међутим, и ту је законом предвиђено да локална самоуправа обезбеђује средства за стручно усавршавање које је услов за продужавање лиценце. Опште познато је да локална самоуправа једва финансијски прати основне потребе школа за њихово функционисање, па се питамо шта ће бити када локална самоуправа не обезбеди потребна средства. Око 82.000 просветних радника треба по 20 часова годишње да проведе на стручном усавршавању. Ако се томе дода и да се то може обављати за време школских распуста, јасно је да је то и технички скоро неизводљиво.

Можда ће министарство применити и овога пута систем „едукације едукатора који ће едуковати наставнике". Само је питање где ће се наћи толики стручњаци, када су најбољи већ одавно напустили просвету.

Министарство нема одговор ни на питање где ће се уписати поновци првог разреда средње школе 2007/08, када се први пут уписује девети разред основне школе, па првог разреда средње школе нема, а наредних година нема другог, па трећег и на крају четвртог разреда.

Можда ће нас министар до тада убедити да у школи не сме бити понављача, јер они много коштају државу. Колико би коштало укључивање у привредне токове оних који су на такав начин стекли дипломе и могу ли такви бити успешни на својим радним местима? Хоће ли они бити ти флексибилни, привреди потребни стручњаци – сувишно је коментарисати.

Коначно, као да проблема већ нема довољно. Игре око израде Посебних колективних уговора добијају неразуман ток и постаје све јасније да је почетак нове школске године све неизвеснији, а све извесније да ће се УНИЈА придружити осталим репрезентативним синдикатима који су такву меру већ најавили, поготово што неки „ревносни" директори већ издају решења о годишњем одмору по Закону о раду, супротно допису министра просвете и спорта, чиме се само долива уље на ватру.

Београд, 25. јун 2003.

Миодраг Скробоња је професор физике. Био је председник Уније синдиката просветних радника Србије од 2001. до 2005. године. Сада је саветник за економска питања у УСПРС.

Леонардо Ердељи

ЗА СТАБИЛАН СИСТЕМ

Леонардо Ердељи

Упркос многим недоумицама у српском образовању, макар једна ствар је сасвим извесна – школство у Србији је у дубокој кризи, која траје већ пар деценија, и из године у годину се продубљује, тако да му данас прети потпуно урушавање. Та криза се огледа на концепцијском, финансијском, организационом, и кадровском плану, што свакако узрокује забрињавајући пад квалитета образовања на свим нивоима (основном, средњем и високом). Да би се зауставило даље урушавање школства и оно се, колико-толико, вратило у регуларне оквире, Унија синдиката просветних радника Србије указује Министарству просвете и Одбору за просвету Скупштине Србије на осам кључних проблема у образовном систему које треба хитно разрешити да би систем функционисао и макар наредна школска година започела регуларно. При том Унија нуди и могућа решења за сва наведена питања, као и стручну и кадровску помоћ уколико Министарство просвете не може проблеме само да разреши. Сматрамо да је таква помоћ неопходна, јер адекватна решења се могу наћи само уз помоћ људи из непосредне праксе. Искуство је показало да уколико игноришете практичаре, онда само изазивате све нове проблеме, а старе не решавате. Ако Министарство ово не учини у наредних шест месеци, онда преузима сву одговорност и за регуларан рад школа и за даље пропадање српске просвете.

Унија синдиката просветних радника Србије ће наставити да се бори за стабилан образовни систем у Србији, јер има свест о томе да је образовање носећи стуб на коме почива свако озбиљно друштво и да само образован народ има право на будућност. Унија има свест да су министарства и министри просвете привремени и пролазни, а да је само добра школа оно што мора да буде константа и да она представља темељ успешне државе и друштва.

Пред Вама се налази документ у коме су истакнути, по нама, сви кључни проблеми у којима се налази образовање у Србији. У њему је описан значај, карактер и дубина тих проблема, али је истовремено понуђен начин за њихово разрешење, као и одговори на многа друга питања у вези са образовањем. Пошто понуђени текст има веома широк опсег и пошто је утемељен на искуству људи из еснафа образовања, он може да представља и стратешки документ око кога Унија може концентрисати све своје акције и активности и у блиској и у даљој будућности. Он уједно може бити и важна информација људима изван струке – широј јавности, како би и она стекла сазнања о актуелном стању у српском образовању и потражила начине да заједно са просветним радницима такво стање позитивно измени, на добробит и друштва и државе.

Такође, овај документ може бити један од начина да се министар просвете и људи из министарства натерају да напокон почну да раде свој посао. Сматрамо да то што су министарства радила деценијама уназад јесте пуко фингирање посла и да заправо, никада нису имали ни снаге, ни жеље, нити способности да се суоче са најбитнијим проблемима у образовању Србије и да од њега направе уређен и квалитетан систем. Понуђени Програм

Уније им нуди прилику да заједно са просветним радницима то напокон учине.

Са вером у успешну сарадњу на корист свих, Унија синдиката просветних радника Србије!

Београд, април 2010.

Леонардо Ердељи је правник – секретар школе у Крушевцу и био је председник УСПРС од 2005. до 2011. године.

Јасна Јанковић

КАД ПОРАСТЕМ, БИЋУ ДЕЧАК

Јасна Јанковић

Унија синдиката просветних радника Србије, упозорава на све лоше што нам се дешава, пишемо, објављујемо, протестујемо, штрајкујемо. Приде, организујемо и научне скупове. И најважније, не стајемо! Боримо се и нудимо решења, прихватамо одговорност, мислимо и мотивишемо своје ученике да мисле, оснажујемо своје колеге, свакодневно их уверавајући да нису сами. Инсистирамо на образовању, мудрости и бројности.

Пошто је ово par excellence филозофски скуп, судећи по списку говорника и карактеру теме, а ја сам професор књижевности, свакако да од мене нећете чути филозофске расправе. Урадићу нешто примереније свом позиву, испричаћу вам једну бајку. Да бих поштовала контекст, то ће бити филозофска бајка.

Написао ју је знаменити Пољак, историчар, филозоф, учитељ достојан поштовања, Лешек Колаковски. Умро је када је Унија синдиката просветних радника Србије почела да објављује књиге о неолиберализму, 2000. године.

У свом, стваралаштвом плодном, животу, Колаковски је написао и „13 бајки из краљевине Лајлоније, за велике и мале". До краја ћете схватити ко смо ми у причи… Бајка се зове „Грба".

Био један каменар Ајио. Градио је путеве, имао је пуно пријатеља, жену и малог сина који га је обожавао. Једнога дана поче да му расте грба на леђима. Уплашио се, онако како би се сваки човек уплашио и отишао лекару. Није га прегледао један, него чак четворица доктора! То се није десило зато што је Лајлонија имала одличан здравствени систем. То се није десило ни због тога што је такав конзилијум био уобичајан, већ зато што сличан „грбави проблем" није забележен пуних 108 година!

Елем, сваки лекар је тврдио другачије. Први, да је медицина беспомоћна, други да је излечење могуће, али не у потпуности, трећи да растућу грбу треба, као и болесника ставити у гипс, па неће моћи ни грба да расте, нити човек да се помера... Четврти, најискуснији да циљ лечења није излечење, него лечење, као што је циљ певања, само певање…

Такозвана, криптонска грба је расла и преузимала облик Ајиоа. Имала је и руке и ноге и очи и карактер… Све је било идентично оригиналу, осим овог последњег. Ајио два је имао много лош карактер! Био је свађалица, арогантан, насилан, безобразан према ближњима…

Ајио два, је викао на првог каменара, грдио га и убеђивао све око себе да је он онај прави и први. Прође време, нађе се лекарско решење, чудотворни прашак! Уз лекарски рецепт, али не без консултације са лекаром или фармацеутом, беше дат болеснику. Авај, не мирном и сталоженом правом Лајлонцу, већ Грби! Што га је плагијатор више пио, прави Ајио више се смањивао и нестајао. Сви су били задовољни, мислећи да је проблем решен, само је синчић осећао шта је истина и горко плакао.

Нестаде прави Ајио, Грба постаде најпознатији излечени болесник, богат човек. Никоме се та сподоба није истински допадала, али ко би то смео да му каже!?! Њега са таквим карактером, сви су се бојали… Овде није крај, већ сам почетак. Искористио је Грба своју популарност и моћ да убеђује све око себе да су грбави и да под хитно морају да се ослободе своје израслине. У почетку, људи су му се одупирали, згледали се, јер нису видели грбе, а онда

Ајио два, промени причу и убеди их да грбу и не могу да виде јер су они њена израслина са дуге стране тела…. Мало помало… гле чуда!, почеше, један по један, па онда сви, да пију чудотворни прашак. Пошто грбу (наравно) нису имали, она поче да ниче и да преузима њихово обличје… Нестадоше сви први житељи Лајлоније… сви добри, вредни, благи људи. Сви који су знали шта су праве вредности. Град преплавише лајавци, насилници, необразована руља која виче без покрића, агресивна и неморална… Ипак, мали Ајиоов син, кога су такође приморавали да попије прашак, није се дао преварити. Знао је у свом срцу, шта је праведно и ко је његов прави отац. Побегао је. Вратиће се једног дана, тај мали да се обрачуна са Грбавцима! Сада је тужан и плаче, али ће једног дана победити!

А онда ће, ваљда, сви срећно живети или можда, ипак, неће!?!

Тако је о опасностима које вребају савременог човека говорио Колаковски, бајковито и филозофски узвишено.

А ево шта је то разградило српску просвету и прети да заузме њено обличје.

Шта се дешава код нас?

1. Појавила се Грба и почела да расте – хиперинфлација закона.

Закон о основама система образовања и васпитања, 2003. Измене и допуне, 2004, 2005, 2009, 2013, 2015, 2016, а нови ЗОСОВ, октобра 2017. године. Вероватно тако нешто није забележено у историји законодавства. Закона премного, контрадикторности још више, са једном заједничког цртом, свака измена била је либералнији према ученицима и њиховим обавезама, а строжа и ригиднији према наставницима. Тако смо дошли до тога да неодговорне и недисциплиноване ученике не можемо укорити, да са наставе могу да одсуствују колико и како хоће, да не сносе никакве последице, да се понашају у учионици и горе него на улици, да туку и малтретирају и друге ученике и наставнике… Да се на сваку оцену могу жалити, па ће онда наставник бити

педагошки надгледан, да директор школе јесте бог кога поставља и разрешава министар просвете, Зевс… У Србији годишње редовни реизбор чека трећину директора школа, нешто преко 600, што је једини посао којим министар по новом Закону треба да се бави… да дневно (радним данима) именује, 2,5 (или нешто мање, ако рачунамо и рад викендом) директора… И још, Школски одбори су постали саветодавна тела, чије мишљење није важно, Наставничко веће је статистичка грешка, а иста судбина задесила је и Национални просветни савет. Све, ама баш све, је у рукама, једног човека, министра просвете. Човек би се питао, како неко мисли да може све то да ради…али Шарчевић (Младен) се то не пита, сигуран је и у себе и у своје надљудске моћи.

2. Грба поприма облик човека

Док је на страни права била хиперпродукција, дотле је издвајање за просвету из Бруто националног дохотка све мање и мање… спадосмо на 3.18%, 2017. године. Од тога нам 0.4, иде на науку, што је (наравно) рестриктивно и најниже у Европи. Колико су зараде ниске, говори податак да су наше плате далеко испод републичког просека, тренутно 15% … Тако је већ дуго и овде живимо једну другу бајку, ону о Пепељуги и злим полусестрама, школству и јавним предузећима… С том разликом што су злице у бајци било само две… Ми смо потрошња и треба да будемо захвални што су нам плате редовне иако од њих не можемо да живимо. Деце на педагошким факултетима је све мање, а њихов став о нашем позиву вероватно може да ослика детаљ из мог живота. Мој осамнаестогодишњи син, ме пита „Мајко, ти си паметна жена, шта ти би да радиш у школи?" Ето, тако нас види будућност Србије…

3. Грба виче да је она права!

Због сталних псеудо реформи, измена курикулума, укидања профила образовања, струка, научних дисциплина, пројеката, овог момента на хиљаде људи остаје технолошки вишак. Скоро

четвртина од 120 хиљада запослених ради на одређено време. Значи, без икакве сигурности за своју професионалну будућност, а пошто су то, углавном, млади људи, без икакве сигурности за стварање породице. Где су погрешили? Желели су да раде у просвети! Какав парадокс, понижени, омаловажени и уцењени, а треба да буду васпитачи… У Србији, држави у којој је 40% становништва функционално неписмено, што значи да не стижу да прате титл на телевизији и када прочитају текст не умеју да га ставе у контекст, чак ни да одреде да ли је научни или угоститељски! У једној таквој земљи, највећи проблем је српски учитељ, који мисли и тиме је претња свеопштој идили. У народу у коме су рођени и делом школовани, Тесла, Миланковић, Пупин, Андрић… знање и ученост су отежавајуће околности!!! И та својеврсна агресивност пред којом се повлаче учени, тај тренд да што гласније вичеш, мање мораш да знаш… Диктирање свакодневице у којој се на дневном нивоу питате, да ли сте луди ви, или свет око вас? Зар није то баш као у причи?

4. Грба преузима водеће место, учећи друге шта је пожељно понашање

Некада су одлазили наши вршњаци. Тада је и настала она Бајагина песма, „Моји су другови бисери расути по целом свету"… У претходне две деценије расуло нас се пола милиона. Рекорд је достигнут 2014. када је отишло, побегло, а да се не окрене, чак 58.000 људи! То су сада наши ђаци, наши синови и кћери. Наша крв се рађа негде другде и у следећој генерацији више неће знати ни реч језика Светога Саве. Понајгоре од свега није што одлазе. Млади људи и треба да шире видике и да сагледавају стварност из различитих углова, па што да не и из различитих земаља. Најгоре је што се више никада не враћају, осим око Божића и Ускрса. Да ли можемо да им замеримо? Да ли оне младе људе који себе не виде у риалити стварности, осудити? Са екрана националних фреквенција Србије, диктира се нови морал, нови изглед, нови поредак. У њему није срамота све оно што у ствари јесте… Чега

се паметни стиде, тиме се тренд сетери, поносе. Да ли младе спречавати да оду или их стимулисати да се спасавају? Ах, како се лако и галантно одричемо своје деце! Како их лако препуштамо, а онда се вајкамо да нам одлазе. Деца која постижу одличне резултате или тренирају разне спортове добијају стипендије на америчким универзитетима. Одлазак сматрају својим животним успехом… Бег из Србије својом најважнијом победом. Стратешко полазиште државе је јасно, најбољи нека пале, а најгори ће овде да жаре! Остаје само прича, празна, јалова, понижавајућа, увредљива прича… само прича… да нам је образовање важно.

5. Грба у свој нови свет уводи и друге!

Када смо већ код факултета, имамо их овде 112 и чак 13 универзитета. Човек би помислио да је то раскош образовања, а оно, пијаца, општа инфлација! Циљ више није знање, него диплома. Да ли је данас Универзитет мртав, како каже наш цењени гост Diego Fusaro, о томе ће можда он касније, али да више сигурно није „интелектуална заједница професора и студената који аутономно изграђују и преносе знање", како га је замислио Хумболт 1810. године стварајући Берлински универзитет, то је сигурно. Што би рекао један старији колега, „Некада су деца са села хрлила на факултете, а данас факултети хрле у свако село!" Да ли смо се сада дефинитивно уверили да знање јесте роба и то исплатива за власнике образовног бувљака, а све чешће основних и средњих школа, не само факултета и вртића? Трговина дипломама и титулама тако постаје идеална тржишна форма, посао, практично, без ризика, са великим добитком. Број доктора наука је у последњих 10 година порастао чак 800 пута!!! То, изгледа, баш никога не забрињава или су и они који треба да се брину, тако стекли то пожељно, др!?!

6. Сви су Грбе, осим малог сина

Ово су само неки од примера бруталног безумља које се данас догађа у српском образовању. Ономе што би од државе морало бити надасве подржано јер образовање преставља носећи стуб сваког друштва, озбиљног друштва.

Наслутили смо да у лудилу које нам се догађа има неког система, да није све ни случајно, ни спонтано, нити је последица неког темељног незнања. Али суштину и смисао тога система сами нисмо могли да докучимо. Зато смо потражили помоћ других. Организовали смо научне скупове, а ово је трећи по реду на које смо позивали доказане стручњаке из сфере образовања, универзитетске професоре, културологе, публицисте, демографе, директоре, школске наставнике-практичаре. Циљ нам је да стручну и ширу јавност упознамо, не само са неизвесностима, проблемима и замкама пред којима се налази образовање у Србији, већ да разумемо један шири цивилизацијски, историјски контекст у коме се све то догађа и зашто се (баш) нама то догађа.

7. Ајиов мали син ће доћи

После свега што се српској просвети догодило у претходне две деценије, што се није десило нигде, осим можда у Лајлонији, о силини потреса, али и отпора, говори око 200 малих и великих штрајкова и коначно највећи, од скоро пола године, од новембра 2014. до маја 2015. године. У њима је Унија синдиката просветних радника Србије пружила најжилавији отпор неолиберализму код нас. И ту није крај, мали Ајиов син је порастао и вратио се. Одбрана се, разуме се, наставља!

Приводећи крају ову причу о истини и борби за истину, о упорности и трајању, пустићу Андрића да каже своје, а ко би то могао боље од њега?

„Нека… ако се овде руши, негде се гради. Има ваљда још негде мирних крајева и разумних људи који знају за божји хатор. Ако је Бог дигао руке од ове несрећне касабе на Дрини, није ваљда од целог света и све земље, што је под небом? Неће ни ови овако довека. Али ко зна? Ко зна? Може бити да ће се ова погана вера што све уређује, чисти, преправља и дотерује да би одмах затим све прождрла и порушила, раширити по целој земљи; можда ће од

васцелог божјег света направити пусто поље за своје бесмислено грађење и крвничко рушење, пашњак за своју незајажљиву глад и несхватљиве прохтеве? Све може бити. Али једно не може, не може бити да ће посве и заувек нестати великих и умних а душевних људи који ће за божју љубав подизати трајне грађевине, да би земља била лепша и човек на њој живео лакше и боље. Кад би њих нестало то би значило да ће и божја љубав угаснути и нестати са света. То не може бити."

Хвала вам што са нама верујете да „То не може бити!"

Београд, 9. децембар 2017.

Јасна Јанковић је професор књижевности у Београду и садашњи је председник УСПРС.

Милан Селаковић

КА (У)САВРШЕНОЈ НАСТАВИ

Милан Селаковић

У општем метежу и маскаради неспоразума, разрушена и пуста српска просвета сведочиће о још једном људском паду. Дозивамо се памети, али памет неће ни да чује!

У члану 4. Правилника о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника пише да је је обавезна активност наставника утврђена педагошком нормом у оквиру 40-часовне радне недеље.

Облици тог стручног усавршавања су:

- програми сталног стручног усавршавања који се остварују извођењем обуке;
- акредитовани програми високо школских установа;
- стручни скупови (конгреси, сабори – али не драгачевски, саветовања, симпозијуми, разни округли столови и трибине...);
- летње школе;
- стручна и студијска путовања (организатор доставља цену котизације, па ако имате новца усавршавајте се);
- и неки други непоменути облици стручног усавршавања за које наставник мора да приложи некакав доказ.

У члану 10. истог Правилника пише да су наставници, васпитачи и стручни сарадници дужни да похађају 100 часова про-

грама, у року од пет година, од којих је најмање 60 часова са листе обавезних и до 40 часова са листе изборних предмета. Такође, у току пет година наставник мора да оствари 120 бодова стручног усавршавања. За један сат похађања обуке добија 1 бод, за један дан учешћа на стручном скупу такође 1, а бод из Европског система преноса бодова има вредност 25 бодова стручног усавршавања. Од тих 120 бодова наставник је дужан да оствари најмање 30 из приоритетних области као што су: превенција насиља, злостављање, превенција дискриминације, инклузија, сарадња са родитељима итд. За акредитоване облике стручног усавршавања добија се уверење светлоплаве боје, за стручне скупове светлозелена уверења, а за програме доживотног учења бела уверења. Запослени може да има и неке друге, непоменуте облике стручног усавршавања за које мора да приложи некакав доказ (позивницу, фотографију, сувенир, записник) и то у различитим бојама. Предлажем: хром-жуту, миш-сиву, кинеску белу или афричку црну. По мом дубоком уверењу најгоре ће проћи „далтонисти", а најбоље они које прате „Жикину шареницу" и то не због Жике, већ због шаренице!

У Правилнику о стручно-педагошком надзору, у члану 7. пише: „Просветни саветник врши надзор над радом наставника, васпитача и стручног сарадника у погледу њиховог стручног усавршавања увидом у план и реализацију плана стручног усавршавања и другу релевантну документацију у складу са Законом."

Дакле, није битно само да походите сумњиве акредитоване семинаре које ћете дебело платити, да учествујете на стручним скуповима, конгресима или трибинама и није важно колико знате или како сте се сами стручно усавршавали, битно је да имате план стручног усавршавања. Отуда је прављење базе података и вођење личне евиденције о сатима стручног усавршавања, по њима, најбитније.

И на крају, сваки просветни радник мора да има ПОРТФОЛИО. Шта је портфолио и шта он подразумева? Кажу да је то лични професионални картон. Ако се упустимо у семантички

корен речи долазимо до следећег: портфолио је енглеска реч која значи портфељ, а портфељ је опет француска реч која означава лисницу или новчаник. Тако ће сваки просветни радник, бар фигуративно, имати свој буџелар! Предлажем да га прекрстимо у АПОРТФОЛИО. У Вујаклијином „Лексикону страних речи и израза" одмах после грчке речи апорија што значи збуњеност, нејасноћа или логичка грешка, долази француска реч апорт, која код обучених паса значи дај овамо или донеси! Дакле, апортфолио или апортирати портфолио значи – донеси нам новчаник!

Орвелове визије су духовите сатире у односу на Србију данас.

Добро је што имамо духа, добро је што смо препуни вицева који су прилично болни, јер када бисмо реалност схватили на прави начин, мислим да бисмо сви имали психосоматске поремећаје. Ко је у овој земљи нормалан тај је ненормалан!

Како убедити Министарство да овај пут не води ка бољем образовном систему? Убеђивање подразумева контакт и добру комуникацију. Контакт постоји, али за комуникацију не знам. То је изгледа виши степен интимности за коју су потребне две стране. Засада постоји само једна. Ко почне жртвовањем својих врлина, завршава жртвовањем туђих живота. Не допустимо да на крају живота, усред рушевина својих дела, морамо да објашњавамо шта смо све племенито хтели и како нам је успело да ништа од тога не изведемо! Деца, наши ученици, неће нам веровати.

Крагујевац – Равни Гај, 22. децембар 2012.

Милан Селаковић је професор географије у Чачку.

Петар Станојловић

„МЕДИЈИ И ОБРАЗОВАЊЕ”

Петар Станојловић

Из старих фресака нова туга веје, ништа није пропало кад пропало све је” – стих је песника Рајка Петровог Нога, и оксиморон, смислена бемсилица, која најбоље илуструје ситуацију у којој се налазимо.

Као човек, који је много времена провео у професији редитеља и који је моделовао, правио системе како у креативном, тако и у технолошком и продукционом смислу, питам се да ли су медији најбољи терен за бављење културом и уметношћу?

С једне стране медији делују као супротни, антиподни терен, јер они одавно нису слика онога што бисмо желели да кажемо и са чим бисмо желели да се идентификујемо, док су са друге стране медији једини канал, једино оруђе комуникације, и из тог разлога су и те како потребни.

У таквим околностима, приморани сте да ходате по ивици сечива, не знајући на коју страну ћете да претегнете – да ли је то страна либерализма и левице, деснице, капитализма и свих тих „ИЗАМА” који су нам трасирали прошлост, садашњост и усмеравају будућност.

Изузимајући све те поменуте околности, можемо рећи да се, парафразирајући Фукујаму, налазимо у једном постисторијском времену.

Шта за човека и нас који смо конзументи односно створитељи медија, значи тај крај историје?

Медији су заиста онтолошка категорија. Постојали су и пре телевизије, екрана и мобилних телефона. Наравно, њихова перциптивност је била другачија, самим тим што су се на други начин комуниколошки обраћали нашој стварности и генерално јавности.

Ми данас причамо о глобалном, масовном појму медија, док смо некада имали локална жаришта, која су их у то време представљала.

Као прве медије, можемо сматрати цртеже из пећина Алтамире, који су акумулирали сазнања, искуства, обједињени у једну слику, која је била преношена на будуће генерације. У наставку незаустављивог историјског напретка медији су били главе породице, однсоно огњишта. Окупљена око најчешће најстаријег члана, породица, од онакве каква је била у племенским заједницама, до савремене породице, добијала је од њега важне информације и поруке, које је примала, усвајала, ширила...

Саборност тог тренутка била је саборност сазнања, а поруке су се ширила из породичне заједнице у локално друштво, па самим тим и на шири ниво.

Дуго смо учили од наших ближњих, од оних који су доносили искуства, што етичка, што естетска, што животна, цивилизацијска, вредносна, а касније смо у једној кутији, која нас је такође сабирала на један породични круг, добијали сазнања из неког другог света.

Дошли смо до те кутије, дошли смо до искуства које долази као прозор са погледом на улицу сваколиког света, сабирали смо се око ње, јер их за разлику од данас када их имамо у свакој соби, тада није било много.

Саборност огњишта, историјско тумачење знања преко најстаријег и најискуснијег члана који је преносио информације даље, свело се на отворено либералиније тржиште, на либералнији и наизглед отворенији простор, где су некакви телевизијски канали давали нека нова искутсва, неку нову комуникацију.

Не много дуго после тога ми можемо из овог тренутка да причамо да је телевизија, као и филм, дубока историја. Новим генерацијама, такозваним ипсилон генерацијама телевизија већ делује смешно, јер долази до опште персонализације садржаја. Дакле од саборности на огњишту до касније телевизора и главе породице у чијим рукама се налазила моћ у виду даљинског управљача, долазимо до питања неолибералног.

Кажу да је даљинки управљач најдемократичнија творевина човечанства, најлибералнији принцип деловања – ако вам не одговара, промените канал. И ви живите у идеји да заправо имате избор и тај осећај слободе, та могућност избора је јача од природе самог избора.

Даљински управљач је у ствари нека врста инфантилности међу нама, осећаја да и ми имамо игру избора на коју нас у ствари терају они који нам избор нуде, па се често и ми на телевизији која је најрепрезентативнији медији у овом делу Балкана, питамо како то раде на Националној географији, на Дискаверију и тако даље, али управо су ти системи најбољи модели неолибералног утицаја на друштво. Управо су они најјаче оружје за пропаганду западног света, који наравно ценимо и поникли смо на њему, али чињеница је да је историја света постала историја запада, док је историја истока само појединачна изборна егозотика. Дакле, историја потиче искључиво из западног друштва, чији је неолиберализам главна готово метаболичка идеологија.

Погодно тло за прављење таквог система вредности, је раздвајање етике и естетике. Супстрат основне три јединице културе једног народа су управо филозофија, религија и уметност. И у филозофији, и у религији и у уметности спој етике и естетике је

заправо врхунац квалитета у сваком смислу. Раздвајањем лепог и доброг, ствара се погодно тло за неолиберализам, јер више није важно да ли је оно што је лепо добро и обрнуто, а то је кључно питање.

У једном општем манипулативном систему када више немамо јединство тог двојства које је било суштина свакаког стварања, дањински управљач и медијска слика, која је најчешће бескрајно банална или прилагођена, а још чешће инклузивна, што је данас веома популарно, говоре у прилог томе да је Чомски у праву када каже да је један од десет модела манипулације, којом се користе медији и генерално неолиберализам, обраћање инфантилним језиком.

Понуда закључка односно истраживања тих његових 10 тачака, као главни проблем издваја немогућност одређивања и селекције важног и неважног.

Шта је суштинско демократско друштво даљинског управљача направило?

Направило је тај проблем, тог лажног демократског избора где је и сам морал питање избора, а када на све то додамо и често употребљавану фразу да о укусима не треба расправљати, којом релативизујемо и либерализујемо било какву врсту квалитета, не чуди што нам долазе генерације којима ништа није важно и којима је све свеједно.

Зар нису управо медији гласноговорници свих ових критеријума? Где стоје поруке да је добро бити добар, где су објаве о томе да правда тог односа постоји, да је добро бити образован... чему вам то служи, када у сваком случају имате изборе?

Погледајте ту општу естетику ружног, погледајте живот у ријалитијима, који су нам доказали да је он могућ, самим тим што одређени људи стварно тамо живе. Нико се више не бави природом ефемерности личности. Човек се током своје историје утирао свим својим стваралачким појмовима, свешћу, креативношћу, да остане бесмртан, да би био упамћен, због чега је између осталог

и настала уметност. Данас више нема тих потреба, данас више нема потреба чак ни за белегом на гробљу, јер он није важан... Мој живот није важан, када ја престанем да га живим.

Персонализација је дала врло занимљиву могућност, да ви можете из било ког дела земаљске кугле са врло мало средстава, која се углавном своде на један мобилни телефон, заиста да промените свет. Можете послати фантастичну поруку, која може да расплаче некога у Аустралији, да покрене некога у Француској... ви можете креативношћу решити многе проблеме, па макар и најкомуналније могуће да се рецимо испред ваше зграде направи нека врста парка. Активизам више није у историји, револуцији и крви. Лично гарантујем да је данас Гаврило Принцип млад, он би био блогер или јутјубер. Пуцањ није било убиство, то је била медијска порука. Тада је то било алат.

Активизам ће спасити свет. Субверзијом, можете променити ове погрешне вредности. Можда је прошло време да кажем да ће лепота спасити свет, али могу да кажем да ће то учинити креативност, зато што се креативност данас користи обличјем уметности и естетике као такве у свакој пори друштва.

На крају, завршавам такође оксиморонски, парафразирајући оца Тадеја који каже да постоји 13 нивоа на путу до пакла. Када дођете до осмог нивоа више нема назад. А шта је осми ниво? Када ствари које су ненормалне, почнете да прихватате као нормалне.

Београд, 9. децембар 2017.

Др Петар Станојловић је режисер и професор на Факултету савремених уметности у Београду.

Ђорђе Петровић

ПУТ ШТО ВОДИ У ЖИВОТ

Ђорђе Петровић

Када се пише живот Светог Саве, пише се у ствари почетак наше просвете у Средњем веку", говори Црњански.

Савин програм никада не застарева него је увек свеж и савремен зато што одговара на животна питања свесрпског народа који се учи. Савин програм образовања је савремен, али пре свега свечан, јер је искуство истинског прогреса знања и образовања кроз истину о Богочовеку Христу. Због тога је Савина наука веронаука, заправо верна наука, верна човеку, али човеку кроз Богочовека.

Учестала позајмљеница – educare, едукација указује на дисциплинску радњу: подизати, вежбати, па чак и хранити. Словенска реч – воспитание, такође указује на исхрану како тела тако и душе, духа, интелекта и других невидљивих факултета човековог бића.

Међутим, чиме се то храни унутрашње биће и ко је одговоран да истински задовољи човека поред моралних кодекса и формалних манира? Гладно тело – није ли слабо, раздражљиво и беспомоћно, а тек душа која чезне за светлошћу и знањем?! Ренесанса умног напора генерацијама покушава да уздигне воспитање и образовање човека, а није породила ништа друго до

чулног човека и гурмана овоземаљских сласти. Чиме ће се онда ухранити савремени човек?'

Универзитети и школе широм света зидају планету технологијом, уметношћу и знањем сваке врсте градећи лепшу позорницу света. Ordo e progresso – није ли мото многих држава и многих народа? Није ли мото борбе против многих проблема друштва? Ипак, постоји мука која ставља све муке у једну. Највећа мука, драги просветитељи, мука сваког светског реда и прогреса јесте смрт. Питам се, какав је прогрес где се представа живота завршава смрћу? Човек или Бог који ту муку осмисли и у радост претвори, тај је заиста Бог и други не постоји.

Питање прогреса и јесте питање смисла која нас доводи до животне раскрснице. Овде није важно који сте систем државног уређења изабрали или која сте знања стекли. Одговор решавања проблема смрти је тежак избор богова, нарочито када треба да изаберемо најбољег Бога. Духовника интересује духовни Бог, интелектуалца – свезнајући, зидара – архитекта свемира и тако редом. Смрт се не може релативизовати, већ практично превазићи.

Који је смисао прогреса који нас свечано прати до гробнице или који је смисао знања ако га пресечемо смрћу – опет добијамо смрт. Математичка формула смрти доказује: смрт је крајњи исход искуственог знања на земљи. Ако је наука заиста човекољубива, зашто онда оставља човека да умре? Где је смисао прогреса у образовању и корист што смо културни ако је на крају свејадица смрт? Прогрес који не савлађује смрт није прогрес већ страшни регрес.

Просветио си отаџбину препородивши је Духом Светим, Светитељу Саво, наставниче пута што води у живот!

У проблему решавања смрти открива се права вредност науке и образовања. Само она наука која победи смрт, достојна је својих ђака. Светски прогрес разголићује све јачи хуманизам праћен идејама футуриста и реформатора, али нико не могаше да осигура живот и победи смрт до Васкрслог Богочовека Христа и Његове науке. У истини Васкрсења све остале идеје прогреса имају значење и добијају радост живота. Смрт више није девиза

овога света, него живот, то јест пут који води у живот. То је пут изграђен на догађају Васкрсења Богочовека. На овом путу човек доживљава прогрес и искуствени смисао образовања.

Сава је заорао најдубљу бразду прогреса у српској држави, култури и просвети када је за циљ поставио Христа – пут за бесконачно усавршавање. Сава је проживео тај пут и он јесте наставник који и после своје смрти учи ђаке о истинском прогресу и живом образовању. Зар да Саву славимо на трпезама школе, а да не учимо науку за коју је дао свој живот?

Ко је Сава без Христове науке и шта је Светосавље у школи ако не наука о Богочовеку? Чији лик Сава проповеда ако не приволика Христа?

Не варајте се драги радници просвете, да се без Христа може достићи образовање. Образован човек јесте онај који има образ, дакле лик Божији и који тежи да задржи бесмртни лик Божији. Савина наука је верна и човекољубива наука, јер програм бесмртности осигурава победу правог образовања и прогреса у образовању, култури и друштву.

Просвета је пројекција светости, зрачење светлости Духа Светога. Истински просветитељ и трудбеник просвете је у ствари светитељ. Какав је Сава просветитељ, а да није био просвећен и просветљен светлошћу Духа. Просвета и јесте просветљење Духом Светим, даваоцем светлости и светости. Научени од Саве, школе и ђаци знају да је појам просвете изједначен са појмом светости. Због тога црква Духа Светога и школа као близанци заједнички усавршавају човека до бескрајних мера, мера животодавца Бога.

Просвећеност обавезује. Програм Савине просвећености достиже се светим животом и прогресивном науком о Христу, јер свако ђачко лице и центар свих образовних система, одражава Христово лице заједно са његовим богочовечанским колективом – црквом.

Драги просветитељи, сетимо се данас свих српских просветитеља и наших учитеља која нам показаше пут живота. Пренесимо и ми човекољубиву науку нашим ђацима. Растегнимо погледе

деци широко да би могли да доживе радост науке о Христу и цркви Његовој.

Наука која води из смрти у живот јесте истинска наука, верна човеку. Образовани данас можда и не траже пут живота, па чак ни сам живот, већ стил живота. Истинска наука зато није неодољиво привлачна, јер не одговара на захтеве гурманског света али зато даје најважнији одговор – пут бесмртности, пут у живот.

Просветио си отаџбину препородивши је Духом Светим, Светитељу Саво, наставниче пута што води у живот!

Београд, 26. јануар 2016.

Др Ђорђе Петровић је вероучитељ у Чачку.